

6.¹⁹⁸⁵ 97.^{ÅRG.}

Løssalg kr. 13

STAV OLAV

Albert Raulin, s. 2

Når samtale blir sakrament

Lars Roar Langslet, s. 6

Anne-Lise Knoffs billedverden

Else-Britt Nilsen, s. 8

Religiøse avhoppere

Fra «Tidens Tegn», s. 10

Biologiens pornografi

Jødisk-kristent møte, s. 14

Dialog om tro

Geir Winje, s. 20

Religion og røverhistorier

OLAV

Problematiske

På skrivebordet ligger et «problemnotat fra en interdepartemental arbeidsgruppe» om emnet: «Hvilke lovgivningsmessige tiltak bør finne sted vedrørende kunstig befruktning.» Det dreier seg ikke om husdyravl, men menneskeavl.

Notatet - som trolig vil munne ut i ny lov rundt årsskiftet 85/86 - er for tiden ute til høring. Sosialministerens foreløbige kommentar er at han regner med debatt om notatets synspunkter. Vi håper han har rett - her bør bli debatt! På vegne av dem som selv ikke kan komme til orde.

For hør hva gruppen anbefaler: ved kunstig inseminasjon med ukjent sædgiver skal barnet ikke ha rett til å vite sædgivers navn - dog oppfordres det til å la barnet ved passende alder og anledning få vite at det er inseminasjonsbarn. Riktignok skal slik inseminasjon bare være et tilbud for ektepar og «stabilt samboende par», som det heter i notatet, - altså ingen rett

for alle kvinner slik f.eks. de nye danske retningslinjer legger opp til. Barnet skal sikres en sosial far, men ellers er prinsippet at «donor» som det så fint heter, «bør sikres anonymitet.» Og det er jo forståelig - hvis man stiller seg på den gale siden, nemlig donors. Men hva med barna og deres rett til å få vite om sitt opphav?

De fire kvinner bak notatet er tydeligvis av den mening at barna - med litt velvilje fra det samfunn som har avlet dem - nok vil klare å takle eventuelle problemer ved det å ha en biologisk far som det samme samfunn nekter å gi dem opplysninger om. Og det vil de nok - måtte! Det er utrolig hva barn tåler - les: må tåle - av voksen uforstand - og egoisme.

De voksne er derimot av et svakere slag som ikke i samme grad makter å leve med belastninger og problemer skal man tro notatet. Hovedargumentet for inseminasjon med ukjent sædgiver er nemlig: barnløshet er en stor belastning for mange parforhold.

Det tror vi så gjerne, men den terapi som foreslås, stiller vi oss skeptisk til. Man løser neppe personlige problemer eller samlivsbelastninger ved hjelp av teknisk kontrollert - ja, endog sterk nedkjølt og frossent - ekteskapsbrudd! Vår tid har en tendens til å godta nær sagt alt bare det skjer på en hygienisk og teknisk forsvarlig måte. Men det teknisk mulige er ikke pr. definisjon også de etisk riktige.

Notatet beveger seg til dels på noe

sviktende argumentasjonsgrunnlag. Ett av argumentene for kunstig befruktning ved ukjent donor er at «metoden etterhvert er blitt en utbredt og akseptert befruktningsform», og at «et forbud vanskelig vil la seg håndheve». Det første er i høyden en kjensgjerning, intet tvingende etisk argument. Etiske spørsmål bør ikke løses etter gallup-metoden! Det andre argumentet er et tidstypisk skuldertrekk med farlig kyniske konsekvenser: drap er ulovlig, men siden kontrollapparatet ikke makter å hindre loubrudd, opphever vi loven . . .

Nok et eksempel på argumentasjonsnivå: uten donor-anonymitet vil det bli vanskelig å få sædgivere (innskuddene i svenske sædbanker sank drastisk da anonymiteten falt bort!), færre vil benytte seg av behandlingstilbudet. «Hensynet til virksomheten taler mot å oppheve anonymitetsprinsippet.» Der stakk hoven frem igjen! Virksomheten settes i sentrum, og barn reduseres til bestilte behovsstilere.

Et spørsmål i parentes: er der - etisk sett - noen egentlig forskjell mellom surrogatmødres tjenester og sæddonors? I begge tilfeller stiller man jo sin biologi til disposisjon for andre - uten forpliktelser, men evt. med inntekter. At arbeidsinnsatsen er av ulik varighet, er vel neppe noe holdbart argument - etisk sett?

Problemnotatet svarer til sitt navn: det skaper problemer.

Men var det hensikten?

Veni Sancte Spiritus

*Heilag Ande, ljøsens tolk,
send frå himlen til ditt folk
strålar av din kjærleiks eld!*

*Til oss ringe kom, vår Far,
fyll med vin dei tome kar,
kom til kvar ei hungrig sjel!*

*Du er Trøystar aller best,
milde, reine sjelegjest,
du er sælast kvilestad.*

*Ro hjå deg den trøytt fin,
tårer turkar du på kinn,
du gjer den som syrgjer glad.*

*Sæle ljøs, lat eld og glod
strøyma frå di stråleflod
djupast ned i hjartekrå!*

*Utan deg er allting tomt,
livet fatigsleg og skumt,
inkje reint her er å sjå*

*Reis den bråtne grein med kraft,
fyll med ljuvleg himmelsaft
folna lauv på treet ditt!*

*Tak dei særde opp til deg,
deim som ligg ved ålmann-veg
og i liding snåva tidt.*

*Deim som trur, gjev større tru!
Send deim dine gåvor sju,
at som sol dei skina kann!*

*Hjelp at alle, alle må
fagre fram for Herren gå,
lova Gud i livsens land!*

Pinsesekvensen i norsk gjendiktning
ved Ragnhild Foss.

Veni Sancte Spiritus tilskrives
Stephen Langton,
erkebiskop av Canterbury, d. 1228.

Åpen dør - 150.000 ganger!
Rundt 9 tusen mennesker søkte i 1984 hjelp ved «Offene Tür Hamburg». Grunnene til at folk søker hjelp er mange - fra samlivsproblemer til trosspørsmål, selvmordstanker og stoffmisbruk. Det er en svak overvekt av kvinner blant dem som søkte hjelp.

«Offene Tür» er et katolsk tiltak, og dørene er virkelig åpne for mennesker i nødssituasjoner - uansett rase, konfesjon eller livssyn. I løpet av de 20 årene «Offene Tür» har arbeidet i Hamburg, har leger, psykologer, sosialarbeidere, jurister og prester ydet hjelp over 150.000 ganger.

KNA

Måltider på hjul i Tyskland
I 1984 sørget «Malteser Hilfswerk» i Oldenburg-området i Tyskland for måltider på hjul til nær 400 personer. Tiltaket tar sikte på å hjelpe sosialt svake og fysisk handikappede mennesker så de kan bli boende i sine vante omgivelser. I tillegg til måltidene gir malteserne også vanlig hjemmehjelp mot minimal godtgjørelse.

KNA

2 Albert Raulin:

Når en samtale blir til

Et sakrament er et tegn, og dette tegn er en handling. Dåpen er et bad, nattverden et måltid, de sykes sakrament en salving, feringen er både salving og håndspåleggelse, bispe-, preste- og diakonvielsen en håndspåleggelse, ekteskapet en utveksling av ja-ord.

Hva da med det eneste sakrament vi ennå ikke har nevnt: forsoningens sakrament? Jo, her er sakramentet en meningsfull samtale som nødvendigvis inneholder både en syndsbejelse og et tilsagn om syndenes forlatelse.

At sakramentet i dette siste tilfelle er en samtale, er av betydelig rekkevidde og ikke uten viktige konsekvenser.

Som skriftefar har jeg opplevet at den som skriftet, talte over hodet på meg og direkte til Gud i skriftestolen: «Kjære Vår Herre, jeg har krenket deg ved å gjøre ditt og så gjøre datt.» Jeg har selvsagt ikke noe imot at et syndig menneske bekjenner sin synd for Gud, det er snarere noe vi må gjøre hver eneste dag. Men, dersom presten ikke skal være helt overflødig, er det ikke akkurat over hodet på ham man skal tale i en skriftestol - nettopp fordi dette sakrament består i en fortrolig samtale mellom to mennesker. Og det er fordi to mennesker samtaler om synd og nåde, tilgivelse og forso-

ning at Gud også blir implisert. Ellers var det bønn, muligens en utmerket bønn, men ikke noe sakrament.

Det er ikke stort bedre når man tenker seg presten som en slags skyttel mellom synderen og Gud, som om Gud umulig kunne ha direkte kontakt med synderen og trengte en mellommann. Moses var en skyttel av denne art på Sinai: han gikk opp på fjellet for å tale til Gud og ned til folket for å meddele hva han hadde hørt.

Tankegangen var at Moses alene hadde den nådegave å tale direkte med Gud, folket var uverdige. Vi må for all del unngå å danne oss et slikt bilde av våre prester at de er verdige til å tre i direkte kontakt med Gud, mens det van-

lige legfolk ikke har adgang til det! Der finnes ikke i skriftemålet to samtaler: en mellom to mennesker og en annen (like fortrolig) mellom presten og Gud. Der finnes bare én samtale, og den finner sted mellom de to menneskene som møtes i skriftestolen (typisk er det at de tradisjonelle skriftestoler består av to avdelinger og bare to!). At Gud virker i sinnene, se, det er en helt annen sak, som er felles for alle sakramenter: Gud renser sjelen i dåpen, ernærer den i nattverden, osv. Det hører nettopp til sakramentets vesen at nåden i det skjulte svarer til tegnet i det ytre. I forsoningens sakrament er tegnet en bestemt samtale, samtalen mellom den som skrifter, og den som hører skriftemålet. La oss

Ny luther-utgave av bibelen
utgitt

Det tyske bibelselskap har nylig gitt ut en revidert «1984»-utgave av den velkjente Luther-bibelen som første gang ble trykket i 1534. Den nye utgaven erstatter tidligere utgaver i samtlige protestantiske-evangeliske kirker i Vest-Tyskland, Øst-Tyskland og i Østerrike.

NØP/EBPS

sakrament

se nærmere på hva det innebærer. Og for å illustrere saken med et bibelsk bilde, kan vi vende oss til en kjent hendelse fra Lukasevangeliet: Marias besøk hos Elisabeth.

Fremskyndet av det hun har hørt av Gabriel, tar Maria et initiativ. Hun drar avgårde fra Nasaret og besøker den gamle kusine som hun nå vet er med barn. Om en reporter hadde vært tilstede, så kunne han ha filmet deres møte og tatt deres ord på lydbånd. Evangelisten forteller at de hilste på hverandre, og hva de sa til hverandre. Det var en meningsfull samtale om Guds troskap og barmhjertighet. Marias lovsang utgjør selve kjernen i denne utveksling. Alt dette kunne registreres som like mange tegn på dyp samhörighet mellom de to takknemlige og benådede kvinner.

Men i virkeligheten har møtet mellom de to kvinner en helt annen og skjult dimensjon. Begge de to kvinner er gravide, og deres møte formidler et annet møte, nemlig mellom de to fostre: Det ene er Guds egen Sønn, det andre er kalt til å opptre i Elias' skikkelse. Selv om de to hverken ser hverandre eller utveksler noen ord - de er jo fremdeles innhyllet i mysteriet - blir

Tyske katolikker solidariske med kirken i Norden

«Ansgar-Werk» i bispedømmet Osnabrück, som nylig har gjenvalgt Dorothea Olbrich som leder, er blitt en av vårt bispedømmes hjertesaker: De forventninger man hadde da det ble opprettet, er forlenget blitt overgått.»

Dette erklærte biskop Helmut Hermann Wittler under de tyske biskopers vårmøte i København for en tid siden.

Ansgar-Werk har siden krigen ydet betydelig diasporahjelp til den katolske kirke i Norden.

KNA/KAT. ORIENTERING

3

deres møte av vesentlig betydning, i hvert fall for den lille Johannes som hopper av glede i sin mors kropp. Teologene regner med at Johannes i dette øyeblikk ble helliggjort og gjort skikket til sin misjon som Messias' forløper.

Hva ville ha skjedd hvis Maria hadde sagt til seg selv: «Nå er jeg gravid, det er slitsomt å reise helt opp til Judea. Jeg kunne ha god lyst til å hilse på Elisabeth, vi kunne ha meget å snakke om. Men jeg behøver ikke å reise for selv å takke Gud. Og hun takker ham sikkert på sin side. Jeg blir heller hjemme.»

Gud hadde kunnet meddele sin nåde til den lille Johannes på en annen måte enn ved å bringe den ufødte Jesus i hans nærhet. Men det ble nå en gang slik at Maria generøst bestemte seg for å reise, og at møtet fant sted. Nåden ble formidlet med dette réelle, konkrete møte, som ble det talende symbol på at nåden strømmet fra Jesus til hans forløper.

Dette er mer enn et brukbart bilde for det som foregår når en synder oppsøker en prest for å motta den sakramentale syndsforlatelse. De to situasjoner er parallelle.

Gud har andre muligheter

for å tilgi syndene enn det sakramentale skriftemål. Vi er bundet til sakramentene, ikke han. Når et menneske - belært av kirkens århundrelange tradisjon - reiser seg opp og oppsøker en prest i en sakramental sammenheng, så betyr det at den botferdige synder ønsker å benytte seg av det tegn som hører med.

Dette tegn er en samtale med et menneske som Kirken har gitt mandat til å utføre denne samtale med synderen i Kristi navn.

Denne samtale består både av uunnværlige elementer og av frivillige komponenter. Den som skrifter, skal bekjenne sin synd, ellers dreier det seg ikke om noe skriftemål. Reglene for denne syndsbejelse er fastsatt: den skal være ærlig, åpen, religiøst begrunnet og omfatte alle de synder som må betraktes som virkelig avgjørende for ens gudsforhold. Skal sakramentet fullendes, må presten på sin side meddele syndsforlatelsen, det vi kaller absolusjon. Og legg merke til at denne absolusjon er et ledd i den samtale som finner sted mellom de to menneskene. Selvfølgelig er det Gud som tilgir - han alene kan tilgi syndene. Men det er presten som meddeler absolu-

Ugandiske kirker søker samarbeid

Den romersk-katolske, Den anglikanske og Den ortodokse kirke i Uganda har fornyet forsøkene på å fremme det økumeniske klima i landet. I en pressemelding etter et møte

hvor fremtredende representanter for de tre kirkene var til stede, heter det at kirkenes biskoper skal samles de siste dagene i mai for å drøfte nasjonal økumenikk og utvikle et åndelig fellesskap. Til dette møtet vil man hente gjesteforelesere fra både Canterbury og Vatikanet, heter det i pressemeldingen.

NØP/APS

Enestående utstilling

En utstilling med faksimileutgaver av utvalgte bind fra det store Bibliotheca Apostolica Vaticana ble nylig åpnet i Hannover. Biblioteket, som ble grunnlagt av pave Nikolaus II i 1450, er et av de eldste og betydeligste i verden. Det teller rundt 70.000 håndskrifter, 100.000 autografer, stikk og kart og ca. 1 million trykte bøker. KNA

4

sjonen i og med at denne består av menneskelige ord. Det er et faktum at Jesus har sagt til sine apostler: «Om dere tilgir noen deres synder, er de tilgitt» (Joh. 20,23). På lignende måte er det presten som doper, for det er han som bruker tegnene. Og det er presten som innvier brødet og vinen, for det er igjen han som bruker tegnene.

Og det vil si at absolusjonen ikke er noe som unndrar seg våre sanser. Tvertom! Vi mottar den, vi hører den.

Utover disse obligatoriske komponenter består skriftemålet av frivillige elementer. Utveksling av tanker omkring en bibelsk tekst, meditasjon over syndens alvor og Guds barmhjertighet, lovprisning, takk, anger, men også selvfølgelig de råd som presten kan være i stand til å gi. Alt som kan bidra til en meningsfull samtale om hva forsoning dreier seg om, er velkomment.

Samtale - og kirkelig handling

Fordi presten er med i denne samtale i egenskap av hyrde, bidrar han også til å gi samtalen en sosial, en kirkelig dimensjon. Han representerer mer enn seg selv, han har et

embede i Kristi kirke. Å tale med ham om sin synd, er det samme som å erkjenne at man, ved å synde, ikke bare skader seg selv, men også fellesskapet, og at man derfor trenger ikke bare å bli forsonet med Gud, men også med hans kirke. Forsoningens sakrament, selv om det er blitt aldri så privat, har alltid hatt og har fremdeles en sosial dimensjon. Dette blir sterkt understreket ved det faktum at selv en prest, for å høre et skriftemål, skal ha mottatt sine fullmakter av stedets biskop. Skriftemålet er en kirkelig handling. Det hører med til det tegn som kreves for at sakramentet skal fullbyrdes.

Vi ville imidlertid ikke ha med et sakrament å gjøre dersom en indre nåde ikke fulgte med tegnet. Ikke slik å forstå at Guds nåde ikke når den botferdige direkte, som om tegnet skapte avstand. Det er snarere tvertimot: tegnet formidler den umiddelbare kontakt mellom den tilgivende Gud og dette innerste sted i menneskesjelen hvor gudsforholdet avgjøres, og som intet menneskelig redskap kan nå inn til for det er skjult i personlighetens dypeste mysterium.

Prestens oppgave er altså ikke på noen måte å plassere seg mellom den botferdige og Gud. Hans oppgave er å bidra

Våre innvandrere - og vi selv

«En nordmann, en engelsk mann eller en amerikaner kan bryte lover eller smugle narkotika uten at hele gruppen blir stemplet som potensielle forbrytere. Men hva skjer om en avis skriver om trygdemisbruk blant pakistanere eller smugling av narkotika - da blir hele gruppen stemplet. Derfor er dette rasis-

me» mener Mohammad Arshad Zia.

«Det er ikke selvsagt at en kjenner til alle regler som gjelder for eksempel i en boligblokk - det gjelder både for nordmenn eller utlendinger, hvis man aldri tidligere har bodd der. Men hele gruppen innvandrere er blitt stemplet som «late» eller «urenlige» hvis

trappa ikke vaskes forskriftsmessig», sier Zia. Som imidlertid føyer til at «gjentatte ganger har jeg opplevd at såkalte 'problemer' blir ryddet av veien hvis man bare tar seg tid til å snakke med hverandre på en rolig og fornuftig måte.»

Fra et intervju i

NATIONEN

til den samtale som i dette sakrament spiller en lignende rolle som badet i dåpen eller måltidet i nattverden. Gud når mennesket umiddelbart.

Ikke i noe sakrament står tegnet og den nåde som blir formidlet i forhold til hverandre. Dåpens virkning er uten sammenligning større enn den bruk av vann som særpreger dette sakrament, selv om dette vann er aldri så meget velsignet. I og for seg kan vann ikke påvirke sjelen. De ytre elementer, brød og vin, som brukes i nattverden, står heller ikke i forhold til Kristi réelle nærvær eller den guddommelige gave som nattverden formidler.

Den samtale som forsoningens sakrament formidler, står heller ikke i forhold til den renselse og den tilgivelse den formidler. Den er og forblir et tegn, men et tegn valgt med omhu, et tegn med særlig relevans.

Hverken prest eller botferdig bør derfor gjøre seg noen illusjon om noen prestasjon. Hverken den fullkomne syndsbejknelse, eller - sett fra prestens side - den helt adekvate veiledning, kan rense sjelen for synden. Gud alene tilgir.

Den innsats som kreves av

de mennesker som er implisert i skriftemålet, er altså simpelthen at de gjør sin samtale så meningsfull som mulig og så sentrert om hva det gjelder at det tegn de bruker, blir et godt tegn. Det er Vår Herre selv som gir tegnet dets virkekraft.

Hva så om jeg ikke er så flink til å uttrykke meg, hvis jeg føler at min syndighet går meget, meget dypere enn jeg er i stand til å gi uttrykk for? Og hva så, om presten ikke helt har fattet hva jeg har villet si, eller ikke er i stand til å gi presist de råd jeg trenger? Det er selvsagt «synd» dersom tegnet er utilstrekkelig, men Guds nåde beholder sin kraft.

Det gjelder for alle sakramenter at den liturgiske reform går ut på å la tegnet gjenvinne sin sannhet der hvor den er blitt slitt av tidens tann. En fornyelse av forsoningens sakrament forutsetter at man tar alvorlig det faktum at tegnet i dette sakrament simpelthen er en meningsfull samtale mellom en angerfull synder og en fortrolig prest som i sin person representerer Kirken, både dens hode, Kristus, og dens lemmer, dvs. hele fellesskapet.

Skulle vi prøve å fornye våre skriftemål i dette perspektivet!

AMNESTY- NYTT

Albania

Ifølge en nylig offentliggjort rapport fra Amnesty International kan albanere som kritiserer det politiske systemet i landet eller utover sin religion, få årelange straffer i harde arbeidsleirer. Politiske fanger blir rutinemessig nektet adgang til forsvarsadvokat og dømt etter korte endagsrettsaker. Ofte blir de dømt etter «tilståelser» tvunget ut av dem under mishandling.

Haiti

Journalister, opposisjonsledere, fagforeningsfolk og andre opinionsledere rammes av tortur, politiske drap og vilkårlige arrestasjoner. Fengslingene finner sted uten hensyn til landets egne lover, og fangene holdes i fuktige, mørke og skitne celler. Bak overgrepene står landets hemmelige politi og president Duvaliers egen milit.

Ofrene for overgrepene omfatter også menneskerettighetsforkjempere og personer som mistenkes for å stå imot regjeringens politikk på andre områder. Gerard Duclerville, en lekpredikant som ble arrestert i desember 1982 på grunn av sitt arbeid for de fattige, fortalte senere at han ble mishandlet slik at han til slutt ba torturistene om å drepe ham i stedet. Han ble løslatt etter at den katolske kirke på Haiti, Amnesty International og en rekke andre organisasjoner hadde appellert til myndighetene om hans løslatelse.

Lars Roar Langslet:

6 Anne-Lise Knoffs billedverden

*Anne-Lise Knoffs bilder
er kjent og elsket
av mange.*

*Nylig ble en utstilling
av hennes bilder
åpnet i Enebakk.*

*Kulturministeren
holdt åpningstalen,
som vi her
gjengir deler av.*

Anne-Lise Knoff er noe helt for seg selv i dagens norske billedkunst. Hun øser av andre kilder gjennom sin dype innlevelse i en religiøs symbolverden som har årtusenlange tradisjoner, og som for henne er virkeligere enn den virkelighet de fleste regner med. Hun kan gå rett inn i de allegoriske landskapene i middelalderens billedtepper og hilse gjenkjennende mot madonnaen, løven og enhjørningen, rosen og liljen - hun kjenner dem like godt som gatene i Hamar og åkrene i Enebakk. De syv smerter og de tre teologiske kardinaldyder er like selvfølgelige realiteter i hennes billedverden som sprukne franske lerkrukker, små fugleegg og

markblomster langs sommerens stier. Jeg mener alvor med å si «like godt», «like selvfølgelig» - for hun er slett ingen livsfjern person som overser de dagligdagse tingene rundt oss. Hennes observasjonsevne er like intens i den ytre verden som i den indre. Endog rundetider i skøyteløp har hun en uslukkelig interesse for! Men hun har for lengst frigjort seg fra det todimensjonale eller i høyden tredimensjonale som er grensene for den verden de fleste opplever. Hun er en meget reflektert kunstner og kan overraske selv de lærdeste med sin uforlignelige blanding av umiddelbarhet og skarpsindighet i kommentarene. Men samtidig ser og sanser hun mer enn de fleste, selv når hun sitter intetst bøyet over kobberplaten med sin rissenål - umiddelbar og treffsikker også her.

Hun er simpelthen seg selv - men kjemisk rensert for den påtrengende subjektivitet som vi gjerne forbinder med å være seg selv. Hun er seg selv ved å være budbringer for noe annet og høyere. Suverent har hun skapt sin egen form, der gjenstandene og symbolene blir gjengitt med realistisk presisjon, men samtidig hevet opp i en meningsbærende hel-

het som hun fullt ut innestår for. Hennes kyndighet i faget er tydelig, enten det er maleriet eller grafikken eller bokillustrasjonen hun utfolder seg i - hun har vært i solid lære. Men gleden ved det vakre, gleden ved det som er virkelig, må hun ha hatt i seg som en gave før hun visste hva en tegnestift eller en pensel er.

Ingen andre norske kunstnere lager slike bilder - alt hun tar i bestiltelse med sine pensler eller sitt tegneutstyr, blir omskapt til ikoner, som ikke bare avspeiler og avbilder en høyere mening, men som legemliggjør den. Man skulle tro at en slik billedkunst ville virke sær og fjern for de fleste. Men det er tvert imot: Hun har en appell som få, og møter en anerkjennelse som sikkert vil vokse ytterligere i årene fremover.

Det er en særlig glede at denne utstillingen holdes nettopp i Enebakk, som hun er så sterkt knyttet til. Det viser at følelsen er gjengjeldt. En fin og særpreget kunstner får igjen vise at hun er i vekst, i en årstid da vekstens krefter våkner igjen i denne gamle bygden, og vi skal gå inn i den stille uke. Det er en verdig symbolikk også i det.

«Denne Madonna er egentlig fra Maastricht, Sterre der Zee eller Havets stjerne, og jeg har skrevet på Ave Stella Maris», sier Anne-Lise Knoff om dette bildet som hun selv har valgt som illustrasjon «siden mai er Marias måned.»

Religionsforfølgelse i Nicaragua?

«Nicaraguas omstridte virkelighet» led en overskrift i Arbeiderbladet nylig. Artikkelen viste til uttalelser fra informasjonsleder i Kirkens Nødhjelp. Thor Ullero, som blant

annet pekte på at amerikanske kilder taler om religionsforfølgelse mens kirkelige rapporter forteller om et blomstrende kirkeliv:

«For eksempel har de angivelig forfulgte protestantiske kirkesamfunnene mer enn tredoblet sine medlemstall siden den sandinistiske revolusjonen.

Kirkene dobler nødhjelpen
Kirkenes Tørkeaksjon for Afrika (CDAA) kan melde at mer enn 200 millioner US dollar (rundt 1.8 milliarder norske kroner) hittil er blitt kanalisert gjennom det tuerrkirkelige hjelpeapparatet, som har sitt hovedsete i Bryssel, til mer enn 40 forskjellige land i Afrika. Dette er mer enn dobbelt så mye som CDAA hadde kalkulert med da organisasjonen ble opprettet for drøyt et år siden. Bak

8

Else-Britt Nilsen:

Religiøse avhoppere

*I Pål Repstads bok
Fra ilden til asken
møter leseren 21 mennesker
som har vært aktive
i kristne miljøer,
men som ikke
er det lenger.
Innfallsvinkelen
er religionssosiologisk,
men fremstillingen
er ikke reservert
spesialisten.*

Formålet med studien er å beskrive religiøse passiviseringsprosesser: Hvorfor blir folk passive? Hvordan skjer det? Og hva tror og tenker de som har trukket seg ut, om kirke og religion i dag? I utgangspunktet aktuelle spørsmål også for katolske kristne hvor ikke minst unges religiøse passivisering oppleves som et tankekors og en utfordring.

Repstad har intervjuet 10 menn og 11 kvinner, - mange av dem er i 30-årene. De fleste har vært passive i 10-15 år. Geografisk tyngdepunkt er Sørlandet. I rapporten møter vi passivisering fra både pietistisk og åpen foreningskristendom. Men hvor er det blitt av kirkeligheten i dag? Den møter vi ikke. Kanskje har forfat-

teren likevel - uforvarende - fanget opp folkekirkelighet siden omtrent halvparten av intervjupersonene er «ikkeforeningskristne» nå?

Selv om studiens siktemål er å belyse tilbaketrekning fra religiøse miljøer, er det ikke uten interesse å stoppe litt ved de «vedlikeholdsmekanismer» for kristen aktivitet som Repstad nevner:

- I en krise kan religion fremtre som meningsfylt svar på livsproblemer.
- Det kan skje en form for modning eller omtolkning av den opprinnelige tro.
- Ved trussel om normopp-løsning/meningstap i eget liv eller i samfunnsutvikling, kan en søke tilflukt i et konservativt og strengt kristenliv.
- Tross egne tros- og tilpasningsproblemer kan det tenkes at en fortsetter å være aktiv fordi en har sterke sosiale bånd til medlemmene av trossamfunnet.

Disse «vedlikeholdsmekanismer» har tydeligvis ikke vært effektive nok til at de 21 intervjupersonene forble i folden. Hva har egentlig skjedd? I vekslende grad vil flytting, utdannelse, massemedia og annet i livssituasjonen som

medfører kontakt med alternative trosformer, livsmønstre og miljøer, kunne bidra til religiøs passivisering. Det er f.eks. ikke uvanlig å ha nokså stereotype oppfatninger av ikke-kristne. Når en så ved selvsyn finner ansvarsbevisste og opplyste mennesker utenfor ens vante miljø, svekkes noe av grunnlaget for egen tro og aktivitet. Det å møte en ikke-kristen partner kan også skape troskonflikter. I Repstads materiale er det langt flere eksempler på kvinner som blir passive når de blir sammen med religiøst passive menn, enn tilfellet er for menn.

Livsstilspietismen har en sterk appell til svært unge. De vi møter i undersøkelsen, er sosialisert innenfra de kristelige miljøer. Det er en autoritær form for etikk som mange vokser fra i tenårene. Og flere av intervjupersonenes reaksjoner her tilsvarer f.eks. konvertitters med tilsvarende bakgrunn. Intellektuelle og teologiske problemstillinger er derimot lite vanlig i ten-årene.

For en katolsk leser er det også interessant å konstatere at enkelte opplevde det som vanskelig at de ikke hadde noen sterk konkret omvendelsesopplevelse å forankre sin

CDAA står de katolske hjelpeorganisasjonene Caritas og Catholic Relief Service sammen med Det lutherske verdensforbund (LVF) og Kirkenes Verdensråd (KV). Til tross for dette gledelige tall slår organisasjonen fast at det fortsatt er et skrikende behov for ytterligere hjelp i land som Etiopia, Sudan, Tchad, Mocambique og Angola.

NØP/LVI

kristne identitet i. Og ikke alle opplevde de karismatiske bevegelse bare frigjørende og positivt. For enkelte ble dette et åndelig prestasjonspress, enten det gjaldt forventninger om ekstatiske opplevelser eller stor misjonsiver.

Hvordan er forholdet mellom religiøs og politisk utvikling?

Forfatteren er forsiktig med å trekke konklusjoner her, men tilbakeviser bildet av den kristne som ved å lese om marxismen, mister troen. Det er etter hans mening en intellektuell forenkling. Personlige erfaringer synes å spille en langt større rolle for passivisering enn den generelle politiske kritikk.

Selv om rapporten presenterer årsakene til passiviseringen enkeltvis, kjennetegnes de enkelte livshistorier ved at flere typer krefter er filtret inn i hverandre og virker sammen. Repstad mener å kunne skille mellom to hovedgrupper i materialet:

1. De som har deltatt i relativt åpne kristne ungdomsmiljøer, uten sterkt livsstils- eller be- kjennelsespress, og som glir ut ved endret livssituasjon.
2. De som har hatt et sterkere religiøst engasjement, og/eller deltatt i et miljø med større re-

Økende polsk bibelproduksjon og økende behov

Det polske bibelselskapet regner med å trykke rundt en kvart million bibler i løpet av 1985, men etterspørselen er enda større, sier Barbara Enholch-Narzynska som leder Det polske bibelselskapet.

Etterspørselen etter bibler har øket kraftig,

ligiøse og moralske forventninger. For disse koster passiviseringen atskillig mer.

Til tross for at man kan nikke gjenkjennende til spørsmålet studien tar opp - religiøs passivisering - er det likevel ikke lett å generalisere ut fra boken. Den sier egentlig ikke noe om passiviseringen i Norge, selv ikke i Sør-Norge. Det hadde vært fordelaktig med et adskillig mer variert utvalg av intervjupersoner. Dette antyder utvilsomt ønskeligheten av en videreføring av arbeidet. Et savn er det også at vi ikke får vite årsaken til at passiviseringen ikke inntreffer tidligere.

Et hovedanliggende for forfatteren har vært å formidle på en ryddig og lojal måte det folk selv har fortalt. Og boken er spekket med sitater hentet fra samtalene. Dette er utvilsomt verdifullt, men av og til kan det virke litt bedøvende på leseren. Man har ikke helt inntrykk av å se skogen for bare trær. En strammere redigering kunne ha gjort en viktig bok enda bedre; - og ikke minst, lettere tilgjengelig.

Pål Repstad

Fra ilden til asken
En studie i religiøs
passivisering
Universitetsforlaget 1984

særlig blant katolikker, sier hun. På produksjonsplanen i år står det 150.000 komplette bibler, 50.000 barnebibler med fargeillustrasjoner og 50.000 deler av Bibelen. Foruten at Polen ennå har mangel på papir, er papirprisen steget med 120 prosent i løpet av de siste månedene.

NØP/EBPS

På de fattiges side

Petter Skauen, Kirkens Nødhjelps mann i Mellom-Amerika, er utdannet diakon, anestesisykepleier og sosionom. I femten år har han jobbet blant fattige indianere i Latin-Amerika, de siste sju årene som prosjektleder for Kirkens Nødhjelp, - med fare for sitt eget liv. I 1981 måtte han pakke koffertene og reise fra Guatemala. Flere av hans medarbeidere ble massakrert. - «Det er et dilemma å vite at du ofte slipper unna på grunn av hudfargen», sier Petter Skauen. «Det føles urettferdig at vi er forsikret og har returbilletten i orden. - Det verste som kunne skje er om jeg med mitt arbeid setter de andre i fare. Men så lenge de synes det er ønskelig at vi er der, synes jeg det er verdt prisen. Dere er med å bære vårt kors, sier de, som et bilde på lidelsen».

«Jeg er blitt radikalisert av å oppleve problemene på nært hold», forteller Skauen. «Min sympati ligger hos de fattige som ikke har fått muligheten til å uttrykke seg. Dessuten: Du kan ikke stille deg likegyldig når en etter en av dine nærmeste medarbeidere faller for høyre-ekstremistenes kuler. I Mellom-Amerika er det kriminelt å være fattig, ihvertfall hvis du prøver å gjøre noe med det.

Vi har mye å lære av latinamerikanerne», mener Petter Skauen. «De har et mye mer avslappet forhold til religionen. Og de er åpne og har en egenskap vi er i ferd med å miste - fellesskapet. De bryr seg om hverandre istedet for å bryr seg med hverandre.»

Fra et intervju i ARBEIDERBLADET

Polen

Tallet på politiske fanger i Polen er igjen stigende. Det sitter for tiden 120 mennesker i fengsel på grunn av sin politiske overbevisning. Det er organisasjonen Solidaritet Norge-Polen som opplyser dette i en pressemelding. I tillegg til fengslingene skjer det flere politiske drap enn før . . .

Blant dem som er blitt dømt i det siste, er Jozef Sreninowski, tidligere medlem av borgerretighetsbevegelsen KOR. Han har tidligere sonet lange dommer og har som en følge av dette fått alvorlige problemer med synet. Denne gang er han ilagt en dom på to år. En av dem som venter på sin dom er

Bogdan Lis. Han ble arrestert sammen med to andre under et møte de tre hadde med Lech Walesa. Walesa selv ble løslatt, men de tre andre risikerer straffer på opptil fem år for ulovlig faglig virksomhet.

Solidaritets tidligere viseformann, Andrzej Giazda, soner en dom på seks måneder. NATIONEN

BIOLOGIENS PORNOGRAFI

«Legevitenenskapen er til for å bekjempe sykdommer og må derfor alltid stille seg på pasientens side. Når man benytter abort for å skaffe seg av med pasienten, har man skiftet side. . .

Jeg er overbevist om at legegjerningen er en av de måter vi mennesker kan åpenbare Guds gjerninger på. Vi skal bruke den forstand vi har fått, til å rette opp på skjebnen . . .»

Dette sier Jérôme Lejeune, en av Europas ledende genetiske forskere, i et intervju ved Torben Riis i «Tidens Tegn 1984» - det danske Katolsk Forlags årskavalkade (anmeldt i St. Olav nr. 12-84).

Lejeune er troende katolikk, professor i fundamental genetik ved René Descartes universitetet i Paris og medlem av Det pavelige vitenskapsakademiet.

Hans svar på mange av de påtrengende og vanskelige spørsmål moderne medisinsk og genetisk forskning stiller oss overfor, stemmer dårlig overens med de svar og meninger som ofte er mest høyrøstede i debatten her hjemme!

I tillegg taler den lærde forsker et forståelig og varmt

menneskelig språk, noe vi heller ikke er forvent med i den etiske debatt.

Vi bringer her et utdrag av intervjuet.

I dag brukes prenatal diagnostikk til å utpeke de fostre som lider av en alvorlig sykdom eller defekt med henblikk på å gi moren sjanse til å søke abort. På spørsmålet om slik diagnostikk også kan få behandlingsmessige konsekvenser for fosteret, svarer Lejeune:

Prenatal diagnostikk vil kunne få meget stor behandlingsmessig betydning og har det allerede i enkelte tilfeller hvor man er i stand til å behandle det ufødte barn. F.eks. kan man gi rhesusbarn - hvis blod er uforenlig med morens - blodtransfusjoner i livmo-

ren . . . Ved hjelp av en rekke transfusjoner kan barnet bli født som et ganske normalt barn.

Faktisk ble den teknikk som brukes ved fostervannsdagnostikk oppfunnet av en australsk forsker for å behandle nettopp slike tilfeller. Metoden ble altså utviklet med henblikk på behandling av en pasient - noe ganske annet er at visse land i dag har innført en lovgivning som tillater å drepe fosteret i mors liv. Derved har man satt en slags håpløshetsprosess i gang som har fått visse leger til å resonnerer slik: siden jeg er i stand til å konstatere en sykdom på fosterstadiet, men ennå ikke kan helbrede denne pasienten, må jeg slå pasienten i hjel. En slik tenke- og handlemåte fører rent faktisk til legevitenskapens undergang. Legevitenenskapen er til for å bekjempe sykdommer og må derfor alltid stille seg på pasientens side.

Da jeg var barn, lærte vi i katekismeundervisningen at vi skulle hate synden, men elske synderne. Legevitenenskapen kan defineres like kort: vi skal hate sykdommen, men elske pasienten . . . Vi er som leger, på pasientens side mot sykdommen, og når man be-

Pavestolens underskudd

Kardinalsrådet for pavestolens finanser og strukturendringer offentliggjorde nylig regnskapet for 1984 som slutter med et underskudd på 51 mill. lire, tilsvarende 240 mill. kroner. Budsjettet for 1985 regner med et underskudd på 60 mill. lire. Rådet, som ble opprettet i 1981 på pavens initiativ, drøftet også Vatikanstatens 3465 ansatte og deres lønnskrav. I de siste månedene har de an-

satte tre ganger varslet streik, og hver gang har det endt med forlik på fallrepet.

Siste år utbetalte Vatikanbanken 240 mill. dollar til Banco Ambrosianos kreditorer i forbindelse med denne bankens fallitt. Blant de fjorten rådsmedlemmene, som representerer verdenskirkenes største og økonomisk sett mest velstående bispedømmer, er Kølns kardinal Joseph Höffner og Philadelphias erkebiskop John Krol. KIPA/KAT. ORIENT.

Kirken og Kina

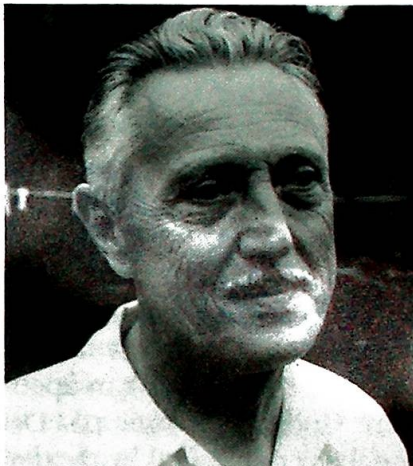
Biskop John Baptist Wu av Hongkong besøkte for en tid siden nabolandet Kina. Han ble nektet å besøke den 84-årige biskop Ignatius Gong av Shanghai som har vært holdt fengslet av de kommunistiske makthavere siden 1955. CATHOLIC HERALD

nytter abort for å bli kvitt pasienten, ja, så har man skiftet side.

Men visst kan prenatal diagnostikk brukes i behandlingssmessig øyemed. Det finnes minst tre sykdommer hvor man er i stand til å behandle barnet på fosterstadiet, og antallet vil sikkert øke innen overskuelig fremtid. Man behøver altså ikke ha betenkeligheter med metoden som sådan. Det hele kommer an på om man betrakter det syke foster som en pasient som har krav på respekt og dermed behandling.

... Når det dreier seg om abort, er det f.eks. mange som sier at siden naturen jo allerede bortsorterer uegnede individer ved såkalt spontane aborter, må det også være berettiget at vi gjør det - i hvert fall der det foreligger en alvorlig sykdom.

Det er også et helt rimelig resonnement - vel å merke hvis man er på sykdommens og ikke på pasientens side. Prøv å tenke ca. 40 år tilbake i tiden da man nettopp hadde oppfunnet penicillin. Før den tid ble pasienten drept av pneumokokken ved «naturlig

Forsøk med menneskefostre - det er biologiens pornografi, sier Jérôme Lejeune, kjent genetisk forsker - og troende katolikk.

utvelgelse». Ville det da være rimelig å si: ettersom pasienten ikke har motstandskraft overfor pneumokokken, og naturen på den måten utpeker ham til å dø, er dette både naturlig og godt. Legevitenskapens svar er nei... I stedet for å slå pasienten i hjel, fant man frem til antibiotika som kunne slå pneumokokken i hjel... Alle mennesker skal før eller senere dø, men det er legevitenskapens oppgave å utskyte dødsøyeblikket så lenge som mulig og inntil da å hjelpe pasienten til å leve under så gode betingelser som mulig. De som med henvisning til naturen foreslår at man ved hjelp av abort skal fjerne visse indivi-

der som nettopp har unngått den naturlige abort, taler fullstendig lik de som i en fjern fortid foreslo at man skulle la de pestsyke brenne inne i sine hus, eller at man skulle kvele folk med hundegalskap mellom to madrasser...

Men en ting er sikkert: det var ikke de som kvalte pasienten eller brente de pestsyke som befridde menneskeheten for pest og hundegalskap. Det var derimot de som satte seg fore å utrydde sykdommen og ikke de syke. Selv et overfladisk blikk på legevitenskapens historie vil bekrefte dette.

- Når det gjelder den genetiske manipulasjon, vil vi snart kunne frembringe individer med et bestemt sett egenskaper som vi av den ene eller annen grunn måtte foretrekke?

- Nei... vi kan i øyeblikket ikke frembringe en bestemt mennesketype i mange eksemplarer, og det skal vi heller ikke være lei for. Tenk for eksempel hvilken katastrofe det ville være hvis vi hadde fremstilt visse av våre politikere i tusenvis av eksemplarer. - Og selv om man forestiller seg at vi kunne bli enige om å fremstille en særlig fremragende

Cuba: Tilnærning mellom dei politiske myndighetene og kyrkja?

«Fidel Castro har lenge vore oppteken av den strategiske alliansen mellom marxisme og kristendom», uttaler Manuel Quintero, cubansk kjemi-ingeniør og leder for Verdens

kristelige Studentforbund i et intervjua i «Salt». «Etter revolusjonen i Nicaragua snakker han om einenskapen mellom marxisme og kristendom. Dette er eit uttrykk for at det har skjedd ei gjensidig tilnærning mellom dei politiske myndighetene og kyrkja».

«Tortur og korrupsjon på Filippinene.

President Marcos korrumperte rettsystemet på Filippinene. Han forandrer stadig lovene slik at de får tilbakevirkende kraft, og på den måten gjøres stadig flere mennesker til kriminelle og tvinges - ved hjelp av tortur - til å innrømme at de har overtrådt landets

12

mennesketype, ville dette likevel få skjebnesvangre konsekvenser i form av en hittil usett ensretting av åndslivet - utviklingen ville bli fastlåst innenfor ganske bestemte rammer hvor vi i dag kan regne med at naturen selv sørger for den nødvendige variasjon. Nei, det er godt at vi på dette området er beskyttet av vår uvitenhet.

- Kan vi . . . anvende genetisk manipulasjon på en forsvarlig måte?

- Det er jeg overbevist om. Jeg arbeider selv med forskning hvor vi undersøker mulighetene for å behandle visse arvelig betingede sinnslidelser på et så tidlig stadium at et barn som ellers ville blitt sterkt psykisk handikappet, vil kunne utvikle seg helt normalt. Det er hva man kan kalle den rette bruk av genetikken at man forsøker å trenge inn i hvordan en sykdom utvikler seg . . . og endelig til slutt finner en metode som tillater å rette opp skjebnen. Og det er nettopp legegjerningens adelsmerke: å rette opp en ublid skjebne. De husker sikkert den bibelske fortelling om den blindfødte som Jesus helbreder. Disiplene spør Jesus hvorfor mannen er blind; selv kan de kun forestille seg den for-

klaring at enten han selv eller hans foreldre har begått en alvorlig synd, og at sykdommen er en straff for synd. Men Jesus svarer: «Hverken han eller hans foreldre har syndet; men det er skjedd for at Guds gjerninger skal åpenbares på ham.» - Jeg er overbevist om at legegjerningen er en av de måter vi mennesker kan åpenbare Guds gjerninger på. Det innebærer at vi skal bruke den forstand vi har fått til for eksempel å komme de mennesker til hjelp som er blitt ofre for en arvelig betinget sykdom.

- En slik innstilling er vi nok ennå langt fra her i landet. Som sagt har vi jo snarere interessert oss for å bruke den nye viten til å kvitte oss med uønskede individer. Man kan vanskelig unngå å komme til å tenke på nazismen hvor man handlet på samme måte med jøder og sigøynere, men også med handikappede f.eks. sinnslidende . . .

Naturligvis, det er helt den samme fristelse vi står overfor i dag. De beveggrunner som ligger bak nåtidens medisinske praksis, er selvfølgelig ikke helt de samme som dengang, men

de har ført til den samme absurditet - nemlig at man bekjemper pasienten og ikke sykdommen.

Her vil jeg tillate meg å fremsette den profeti at kommende generasjoner vil felle en meget hård dom over de mennesker som oppfører seg slik. Etterhvert vil det komme til å stå klart hvordan vi kan utnytte den nye viten for å tjene mennesket, og på den bakgrunn vil det for fremtidens mennesker være helt uforståelig hvordan man i en tid hvor man satt inne med en betydelig viten og forøvrig var sikker på at nye fremskritt lå like om hjørnet, hvordan man da kunne tvile så sterkt på legevitenens muligheter at man anbefalte å slå i hjel de mennesker som man ikke kunne helbrede. Hvordan, vil man spørre, kunne leger og genetikere i den grad miste håpet, hvordan kunne de være så sneversynte og innskrenkede at de kunne foreslå å slå sine egne barn i hjel i stedet for å sette alt inn på å helbrede dem?

. . . Mange mennesker i dag har vanskelig for å se hva som er etisk forsvarlig og hva som ikke er det.

I virkeligheten er det ikke så komplisert. Når man står

lover, sier Manilas kardinal Jaime Sin i et interju med det spanske dagblad «Yan».

Bare kirken har mot til å protestere mot dette hav av urettferdighet og kreve frie, uavhengige valg på en ny regjering som kan få slutt på det nåværende regimes forbrytelser, tilføyer kardinalen.

KIPA/KAT. ORIENTERING

Erkebiskop blir generalguvernør på New Zealand

Det anglikanske overhodet på New Zealand, erkebiskop Paul Reeves (52), er utnevnt til generalguvernør på øyriket. Han vil bli den første teolog som har fått en slik

stilling. Det er dronning Elisabeth som utnevner generalguvernører i Det britiske samveldet. Disse er øverste representanter for den britiske krone. Erkebiskop Reeves har nå sagt opp sin stilling i kirken for å kunne tiltre sitt nye embede den 1. oktober i år.

NØP

overfor et menneskelig vesen, er det stort sett to måter vi kan handle på. Vi kan enten velge å respektere dette menneske eller å utnytte det. Ethvert forsøk som innebærer at man utnytter et foster, er like så forkastelig som den politiske undertrykkelse visse regimer benytter seg av for å utnytte de mennesker de har i sin makt. Jeg tror man kan anvende følgende målestokk: enten respekterer forskeren det menneske han har foran seg, eller så gjør han nøyaktig det samme som de gjorde i tyske konsentrasjonsleire . . . Når der er tale om eksperimenter med menneskefostre, er det et Jesus-ord som helt naturlig må falle oss inn: «Hva dere gjør mot en av disse mine små, det gjør dere mot meg.» Fostrene er de minste og svakeste blant oss, og det vi gjør mot dem - enten for å hjelpe dem eller ødelegge dem - det gjør vi mot ham.

- Her er det ikke ualminnelig å høre argumentet: når vi likevel foretar henimot 20.000 aborter om året her i Danmark, hvorfor ikke stille disse fostrene i vitenskapens tjeneste?

Ja, akkurat som nazistene som sa: vi har millioner av jø-

der, hvorfor så ikke bruke deres fett til å lave såpe av? Argumentet er uttrykk for nøyaktig den samme avstumpede tankegang. Nazistene handlet som de gjorde fordi de hadde vedtatt at en jøde ikke var et menneske, men Hitlers rase-teori bygget på en fundamental genetisk feiltagelse. De som foreslår at man bruker fostre til eksperimenter, og sier at de bare er et materiale, glemmer at et menneskelig foster er et menneskelig vesen og begår en like fundamental feiltagelse. Forsøk med menneskefostre - det er biologiens pornografi.

Vi opplever i disse år et foruroligende fall i folketallet ikke bare i Danmark, men i det meste av Europa. Ser De dette fenomenet som et tegn på kulturell dekadense?

Situasjonen i dag kan på mange måter sammenlignes med den man opplevet i Romas forfallstid. Det er i tidens løp gitt mange forklaringer på hvorfor Romerriket bukket under. I dag vet vi fra det statistiske materialet som foreligger, at romerrikets undergang ikke minst skyldtes et sterkt fall i folketallet. Man vet fra kirkegårdsfunn at det

var blitt alminnelig bare å føde høyst to barn pr. familie, og i Juvenals Satirer fra denne periode kan vi lese at den rikeste slave er den som sørger for å avlive sine nyfødte barn. I dag er det blitt slik med den utbredelse både abort og preventive midler har fått at det skal en viljesakt til for at folk får barn. Det er bare de som ennå tror på livet og derved respekterer Skaperen som setter barn til verden. Det gjelder både i Vest-Europa, USA og Asia.

Og det vil si at vi står overfor en helt ny situasjon i menneskehetens historie hvor det ikke lenger er den naturlige utvelgelse som er avgjørende for befolkningenes størrelse, men snarere det vi kan kalle en «overnaturlig utvelgelse» i og med at det er de som tror på livet, som setter neste generasjon til verden. . .

. . . Den vestlige materialistiske sivilisasjon tenderer mot å utslette seg selv?

Ja, akkurat som det skjedde i Romas forfallstid. Dengang var det de kristne som grep sivilisasjonens fakkell og førte den videre. Det er ikke utelukket at noe slikt kunne skje igjen innen en overskuelig fremtid. ●

Kirker i Zimbabwe bedt om å «forkynne» sosialismen. Presidenten i Zimbabwe, Caanan Banana, har bedt kirkene i landet om å drive propaganda for sosialismen slik at Zimbabwe kan bygge opp et nytt samfunn. I en tale han holdt på en konferanse som ble arrangert av Den internasjonale foreningen

for studier av misjon (IAMS), sa president Banana, som selv er pastor i Metodistkirken, at om ikke kirken gjorde sitt budskap relevant for massene, ville den forkynnende Kristus fortsatt være en uklar skikkelse, innført av kolonimaktene og uten betydning for den jevne afrikaner.

- Kristne har intet annet valg enn å

godta det revolusjonære ansvar for menneskehetens fremtid. Vi kan ikke godta tingenes tilstand. Forandring er det som står øverst på dagsordenen, sa presidenten videre. Han ser på sin rolle i politikken som et kall han har fått fra Gud.

Banana sa at kirken må revurdere det kristne budskap i det nye sosiale, politiske og

DIALOG OM TRO

«Religionsdialog i Vitenskapsakademiet» het en overskrift i en av våre store dagsaviser for en tid tilbake. Neppe en nyhet som gikk rett hjem hos flertallet av avislesere tidlig en mandags morgen! St. Olav var til stede ved denne dialog og kan forsikre at det ikke dreiet seg om noe nedstøvet akademisk. Tvert om - en samtale over et meget aktuelt emne: Har troen fremdeles makt over menneskesinnet?

De som samtalte, var fremstående representanter for jødisk og kristen tro: rektor ved Universitetet Inge Lønning, dosent ved Menighetsfakultetet Hans Kvalbein, rabbiner Michael Melchior, biskop John Willem Gran og forfatteren Elie Wiesel. I parentes bemerket: snarere enn en samtale dreiet det seg om fem meget engasjerende monologer, men nettopp denne form var, som vi senere skal komme tilbake til, nyttig og meningsfylt.

Fra fornuftstro til fatalisme

Rektor Inge Lønning tok utgangspunkt i arven fra opplysningstiden - i fornuftstroen, frihetsbegeistringen og fremtidsoptimismen. Vår tid sliter fremdeles med deler av denne arven, nærmere bestemt den

tro eller oppfatning at der eksisterer et slags enten-eller mellom Gud og mennesket. Setter man Gud i sentrum, synes menneskets frihet å gå tapt, og setter man mennesket i sentrum, går Guds storhet og frihet tapt. «Vår tid har i stor grad valgt å satse på menneskets frihet og Guds død», hevdet Lønning

Men han pekte også på at denne frigjøring fra Gud ikke har ført til det lovede land opplysningstidens rasjonalister og forrige århundres fremtidsoptimister forestilte seg. «Vårt århundre har sett mennesker redusert til slaver i en grad og i et antall som aldri før i historien». Og - paradoksalt nok - var og er slaveriet mest iøynefallende der de ideologier råder som lover den største grad av frihet.

Lønning minnet om Herbert Tingstens ord tidlig på 60-tallet at ideologienes tidsalder var på hell, og at en enkel tro på det rasjonelle og det funksjonelle var i ferd med å overta. En slik tro innebærer imidlertid de samme farer for menneskeverdet som de fasttømrede ideologier: mennesket underordnes - og den enkeltes menneskeverd ofres på henholdsvis ideologiens eller effektivitetens alter.

Tingstens profeti gikk ikke riktig i oppfyllelse, hevdet Lønning. På slutten av 60-tallet rullet en ny og voldsom ideologibølge over den vestlige verden, og siden har bølger av rasjonalisme og irrasjonalisme avløst hverandre. Irrasjonalisme fører uvegerlig til en lengsel etter en autoritet, og denne lengsel slår lett over i all slags overtro og fatalisme. «Den moderne skjebnetro møter vi i ukebladenes horoskoper og i et foruroligende antall hyllemeter med astrologisk litteratur i våre universitetsbøker», hevdet Lønning. «Fatalismen tar ansvaret bort fra den enkelte og felleskapet - den representerer den ytterste uansvarlighet.»

Den jødisk-kristne tradisjon er et alternativ både til den innnevrende rasjonalisme og ef-

økonomiske klima som er oppstått. - Kirken må kvitte seg med den utopiske idéen at kirken fremste oppgave er å forkynne evangeliene, og at andre oppgaver er av mindre betydning. Kirken må nødvendigvis finne en uttrykksmåte innenfor rammene av den menneskelige situasjon, sa presidenten til slutt.

NØP/APS

Proselyttisme forbudt i Hellas

Den evangeliske allianse i England forbereder nå en kampanje for å få omgjort en gresk rettsavgjørelse hvor tre evangelister er blitt idømt fengsel i tre og et halvt år for å ha drevet «proselyttisme,» melder avisen *Church Times*. Ifølge gresk lov blir proselyttisme definert som «å få mennesker til å skifte religion ved å bestikke dem, betale dem eller hjernevaske dem.» De tre som er dømt etter

denne paragrafen - en greker, en amerikaner og en brite - reiser fra land til land med misjonsskipet «M/S Samaritan». De planlegger en tur til Hellas til sommeren for å få saken opp for en appell-domstol. De risikerer da straks å bli satt i fengsel ettersom dommen ble rettskraftig i desember i fjor, hevder Den evangeliske allianse.

NØP

fektivitetstenkning og den blinde, uansvarlige fatalisme, fremholdt Lønning og minnet om det Gudsilde som tegnes i de siste kapitler av den felles jødisk-kristne bok Bibelen: ikke en autoritær Gud, men en kjærlig Gud som meddeler seg til mennesket som han har skapt i sitt bilde.

Vitenskapen kommer til kort

Biskop John W. Gran slo fast at troen er på vikende front innen alle de store konfesjoner i det tradisjonelt kristne Vesten, og man kan fristes til å spørre om det skal ende med «ingen tro». Han slo også fast at tro - i moderne spåkbruk - ofte settes lik mening, mens den «tro» kveldens tema spurte etter, var troen på «det transcendentale - på noe som ligger bortenfor rasjonaliteten, den vitenskapelige tenkemåte og den filosofiske innsikt.»

Dagens teknisk-vitenskapelige tenkemåte er opptatt av å forklare og utrede, og den bygger på den overbevisning at med tiden vil vi finne svar på alle spørsmål - nettopp ved hjelp av vitenskap og teknikk. «Men vitenskapen gir oss bare svar på *hvordan*, den har ikke noe svar på *hvorfor* tingene og livet er og fungerer,» sa biskop

Gran. Der finnes vitenskapsmenn som også er opptatt av dette «hvorfor», som leter etter den egentlige mening bak de enkelte forskningsresultater. Og flere av dem har fotfeste i «troen» - definert nettopp som tro på det transcendentale. Biskopen viste bl.a. til en fjernsynssamtale mellom Nobelprisvinnere noen år tilbake hvor deltagerne forbausende nok valgte å samtale om sin tro i stedet for sin - i dette tilfelle - særdeles store viten! Og samtalen viste tydelig at der ikke nødvendigvis er noe motsetningsforhold mellom tro og viten slik rasjonalismen lærer.

«At noe skal være uten mening, strider mot det dypest menneskelige,» hevdet biskop Gran. Og hvis der er en mening bak vår eksistens, så må der også finnes «en som mener.» Her kommer mysteriet inn i bildet, et ord som for noen vil fortone seg som «the easy way out,» som biskopen kalte det, men som for andre nettopp vil bety det egentlige: den virkelighet vitenskapen alene ikke kan gi oss. I jødisk-kristen tradisjon er dette egentlige, denne mening: Gud. Han er både årsak til og mål for skaperverket. Og har man først åpnet seg for denne sammenheng, blir det avgjø-

rende spørsmål i livet: «hvilket svar gir jeg på Guds tiltale, på hans evige kjærlighet?»

Til tross for den vikende tro i Vesten mente biskop Gran at troen fortsatt vil «gripe» fordi mennesker på leting etter mening uvegerlig vil spørre etter årsaken, og derved i hvert fall nærme seg Gud.

Gud har vi felles

Også jødedommen er sterkt påvirket av Vestens sekularisering, sa rabbiner Michael Melchior innledningsvis, men han minnet også om at det ofte er spørsmål om det han kalte «grader av tro». I den forbindelse grep han - etter beste jødiske tradisjon - til en illustrerende historie: Jøden som sies å være blitt ateist, og som - presset av trosfeller en sabbatsmorgen til å bekrefte eller avkrefte ryktet - til slutt fortvilet utbryter: «Jamen, dere vil vel ikke ha meg til å bekjenne meg som ateist på selve den hellige sabbat?»

Religiøs tro - og iver - vil alltid gå i bølger, hevdet Melchior, men selv om det i dag synes å være «få sterkt troende», betyr ikke det nødvendigvis noe negativt. De få må da kjempe desto ivrigere for å holde troen og den moralske

Har De hørt om amharisk eller guidar?

«Aldri har norsk bibelmisjon bidratt med så store tilskudd til bibelarbeidet i andre land som det vil skje i 1985», heter det i en brosjyre - «Nytt om Bibelen» - utgitt av Det Norske Bibelselskap. Vårt hjemlige selskap «tar sin del av oppgavene på det felles arbeidsprogram som De forente bibelselska-

per har satt opp. Prosjektene er fordelt på 46 land.»

Afrika er den verdensdel der Bibelselskapet har engasjert seg sterkest - med over halvannen million kroner. Det dreier seg om oversettelser til språk som vi her hjemme kanskje ikke engang kjenner av navn: amharisk, oromo og tigrinya til Etiopia og Sudan, luo-språket til Kenya og Tanzania

(som forøvrig også har fått bibler på swahili), mens Kamerun har fått nytestamenter på guidar og pere.

«Oppgavene presser på for norsk bibelmisjons-innsats», mener selskapet. «Derfor ble målet satt så høyt som til seks millioner kroner i bibelmisjons-gaver i 1984. Målet ble nådd!»

I et foredrag om den planlagte aksjonen

16

ansvarlighet levende. Han minnet om at «alle tider er messianske tider» ifølge jødisk tradisjon: Gud gjester sitt folk på så mange måter, også når vi synes vi ikke ser ham.

Rabbineren talte varmt for vennskap og forståelse mellom jøder og kristne, og han gikk så langt som til å si at «den religiøse mangfold er ønskelig, den beriker den menneskelige erfaring.» Mange mennesker søker i dag svar hos de religiøse ledere, men samtidig er det ikke uten grunn at mange vender ryggen til den jødisk-kristne tradisjon. «Vi er alle så opptatt av vår egen frelse og glemmer så lett den Gud vi har felles, han som er 'frelse for verden'.»

Troen - og lidelsens problem

Dosent Hans Kvalbein knyttet an til fellesskapstanken og pekte på det de fem innledere hadde felles: «alle er religiøse ledere med ansvar og med i hvert fall én felles bok - Det gamle testamentet.» Når det gjaldt troens krise i våre dager, mente han at denne krise er nær forbundet med lidelsens problem og med et sentralt spørsmål for mange i skyggen av den annen verdenskrig: Er troen mulig etter Auschwitz?

Fra Domkirken i Magdeburg, Tyskland: «Kirken» - en triumferende skikkelse med krone!

Har Gud forlatt sitt folk? «Holocaust er en av de største utfordringer troen på Gud er blitt stillet overfor», mente han.

Spørsmålet om det har noen mening å snakke om Gud etter Auschwitz er like påtrengende og nærliggende for jøder som

for kristne, mente Kvalbein. Han advarte mot det han kalte «et teologisk svar på det ondes og lidelsens problem», d.v.s. tale om Guds straff i gammeltestamentlig ånd. Da var det viktigere - og riktigere - å leve med «åpne spørsmål enn å forsøke å gi patentsvar på spørsmål Gud selv forbeholder seg retten til å gi svar på.»

Troen på Gud kan lett komme på avveier, sa Kvalbein, og han minnet om at det kreves stadig innsats for at den rette tro skal overleve. Troen må være virksom både mot fanatismen - den religiøse såvel som den ideologiske - og mot «oppgittheten og fatalismen» som Lønning hadde vært inne på.

Kvalbein mente det var umulig å gi noe egentlig svar på troens grep - eller manglende grep - på dagens mennesker. Tro er noe det enkelte menneske må svare for ved sitt eget liv, ved «å være et vitne om troen med alt det dette meget bibelske begrep innebærer.»

Håp - tross alt

«Det kommer kanskje som en overraskelse, men jeg velger å være noe mer optimistisk enn mine samtalepartnere», sa Elie

for «bibelbruk og bibelspreiing 1986-'88» uttalte Geir Gundersen at det er viktig for oss i det materielt rike og åndeleg fattige Norge . . . at vi opnar oss for den åndelege fornyingsimpulsen frå kjempande og bibelbrukande sysken frå den tredje verda. At vi radikalt styrkjer vårt engasjement og ansvar for å bringe Guds ord vidare til heile verda, vi som har ressursane til det.»

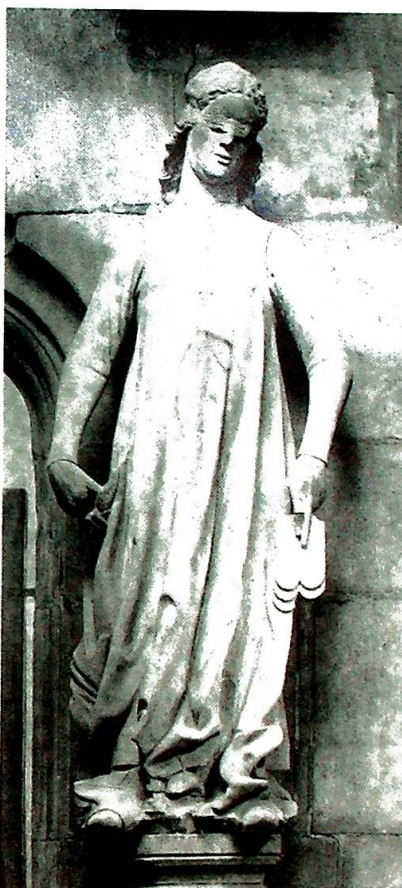
Lutheraner på katolsk fakultet
 Det katolske universitetet i Washington har nylig opprettet en lærestol i økumenisk teologi ved Det teologiske fakultetet. Den første dosenten blir lutheraneren Anna Marie Aagaard som kommer fra det teologiske fakul-

tetet i Århus. Hun vil starte med forelesninger i 1986. Dosent Aagaard er ekspert på Den hellige Ånds teologi i katolsk og ortodoks tradisjon. Hun har ellers arbeidet meget med emner som mariologi, pastoralteologi og økumenikk. NØP/KIPA

Wiesel, femtemann på laget. I løpet av sitt innlegg la han likevel ikke skjul på at både historien og verdenssituasjonen i dag gir skjellig grunn til adskillig dysterhet og pessimisme. Hannah Arendts ord om at vårt århundre er «historiens mest voldspregede» dekket hans egen oppfatning.

Likevel valgte han altså å være mer optimistisk enn de andre. «Hvordan er det gått med opprørsgenerasjonen fra -68?» spurte Wiesel og gav selv antydningen til et svar ut fra sin franske erfaring: «Maoistene studerer Talmud!» Opprørerne er begynt å spørre etter kildene, de vil tilbake til «troskildene» fordi ideologiene ikke tilfredsstillter lenger. Det gjør heller ikke teknologien og vitenskapen selv om de synes å ha et godt forsprang på ånden: «Vi vet hva som foregår på baksiden av månen, men vi vet ikke hva som rører seg i vår nabos hjerte.»

Teknologien og vitenskapen gir ikke noe svar på spørsmålet om mening, slik biskop Gran også hadde pekt på. I likhet med biskopen så også Wiesel spørsmålet om mening som uttrykk for religiøs søken. Og han føyet til at etter hans syn er også søken etter medmenneskelighet en form for reli-

«Synagogen» - fra Domkirken i Magdeburg. Bindet for øynene og stentavlene som er ved å gli ut av hånden, symboliserer jødedommen, men også den gamle pakt.

giøs søken. «Den mangel på tro vi opplever i dag, er en utfordring til økt fordypning i vår egen tro slik at vi kan gi den videre til andre, dele både med dem som tror, og med dem som ikke tror.»

Ifølge chassidisk tradisjon - den jødiske tradisjon Wiesel

selv er sterkt knyttet til - «går veien til Gud gjennom medmennesket, vår tro på Gud kommer fra tro på mennesker», sa Wiesel. Så vil selvsagt mange spørre: Hvordan kan jeg da tro? Svaret på det spørsmålet ligger i forlengelsen av følgende ord fra en rabbiner: vi kan ikke leve uten å fortvile, og vi kan ikke leve med fortvilelsen. Troen blir et håpets svar. Det jødiske språk har ikke noe eget ord for «en ateist», sa Wiesel, «vi kaller en ateist 'en som nekter det essensielle, det egentlige'»

Troen er ingen bekvemmelig sovepute for samvittigheten - «det er når jeg tror, at spørsmålene blir påtrengende, brennende.» Den store synd er tausheten, det å tie om sitt håp og om andres lidelse. Troen er en forpliktelse til medmenneskelighet: «Når jeg krenker et medmenneske, forneker jeg Gud.»

«I dag er vi alle jøder,» sa Elie Wiesel. «Vi lever på kanten av ødeleggelse og utryddelse, utlevert til de herskendes forgodtbefinnende slik jødene har levet i århundreder.» Dette skjebnefellesskap gjør at vi må finne frem til hverandre som enkeltmennesker og som trossamfunn. Vi må satse på fellesskapet som hvelver seg

Den syngende nonne

Jeanine Deckers som stod på toppen av det amerikanske platebarometeret i 1963 med «Dominique», ble nylig funnet død i sitt hjem i Belgia. Den tidligere nonnen - hun forlot sin orden i 1966 - har donert inntekter av plater og film til Dominikanerordenen.

CATHOLIC HERALD

Ungdommer møter paven

Over 200.000 ungdommer fra ca. 70 land møtte Johannes Paul II for en tid siden for å markere FN's internasjonale ungdomsår. «Dere unge har til oppgave å delta i arbeidet for å fremme fred og fjerne krigstruselene», sa paven til de mange unge.

CATHOLIC HERALD

Over en million DM til Norden

Ansgar-Werk i bispedømmet Osnabrück gav 1,1 million DM i støtte til pastoralt arbeid i Danmark, Finland, Sverige, Island og Norge i 1984. Pengene har bl.a. gått til sjelesorg for ungdom og for vietnamesere i Norge, til messeklær i menighetene, til studieuke for prester og studier for ti prestekandidater fra de nordiske land.

KNA

18

over våre uenigheter og forskjeller. Og vi må ikke tie om vår tro og vårt håp - selv om verden synes å vende det døve øret til.

Lyset i mørket

Hva betyr så en slik interkonfesjonell dialog - ut over det at det alltid er nyttig å lytte til engasjerte og engasjerende mennesker? Kanskje fant Elie Wiesel ord for det mange av de tilstedeværende følte: «Det faktum at her taler vi fem

'ulikt troende' fredelig med hverandre, er et håpets tegn.» Og her er vi tilbake ved den innledende parentes om at det mer var monologer enn dialoger det dreiet seg om, og at nettopp denne formen var nyttig og meningsfylt: utgangspunkt for enhver ekte samtale er at man gir seg tid til å lytte til den annen part! Det var det vi gjorde denne kvelden.

En avsluttende bemerkning: det er en sterk og manende

opplevelse å se og høre en jøde fra Buchenwald og Auschwitz tale om håp - tale varmt og overbevisende om håp. Forpliktelsen til aldri å gi tapt overfor mørkets krefter lyste ut av Wiesels avsluttende historie - en av mange «nye» bibelhistorier fra jødisk tradisjon og fantasi vi kristne fikk med på veien den kvelden: Den rettferdige fra Sodoma. Også i den skinte det jødisk-kristne håp om det godes lille lys midt i det ensomste mørke. UKJ

En av de rettferdige kom til Sodoma for å frelse innbyggerne fra synd og straff. Dag og natt vandret han rundt på gater og streder og talte mot grådighet og tyveri, løgn og likegyldighet. I begynnelsen lyttet folk og smilte ironisk. Så holdt de opp å lytte, for han moret dem ikke mer. Morderne fortsatte å myrde, og de vise tidde som om de slett ikke hadde noen rettferdig i sin midte.

En dag syntes et barn synd på den uheldige predikanten, gikk bort til ham og sa: «Stakkars fremmede! Du roper og sliter deg ut på kropp og sjel. Men ser du da ikke at det er håpløst?»

«Jo, jeg ser det,» svarte den rettferdige.

«Men hvorfor fortsetter du da?»

«Det skal jeg si deg. I begynnelsen trodde jeg det var mulig å forandre mennesket. Idag vet jeg det ikke lar seg gjøre. Så når jeg ennå roper av alle krefter, er det for å hindre mennesket i å forandre meg.»

Fra «Testamentet» av Elie Wiesel

Pater Boff bøyer seg for Vatikanet

Den brasilianske pater Leonardo Boff har godtatt Vatikanets kritikk av hans nye bok «Kirke, karisma og makt». Troskongregasjonens leder, kardinal Joseph Ratzinger, har karakterisert boken som «en fare for troens sunne lære».

Som svar på Troskongregasjonens uttalelse, har fransiskanerpateren Boff sagt at «når

nå den høyeste kirkelige læreautoritet har talt, er det bare for meg å bytte og samtykke. Samtidig tillater jeg meg - i notatets ånd - å anføre at kritikken mot mine synspunkter ikke er å betrakte som kjetterske eller skismatiske eller respektløse, men som farlige for Kirkens lære.»

Troskongregasjonen tar i detalj opp flere punkter i pater Boffs bok som den mener er kritikkverdige. CATHOLIC HERALD

Retten til tro

På en internasjonal konferanse nylig i Stuttgart uttalte kardinal König av Wien at det er umulig å praktisere sin tro på en akseptabel måte i kommunistiske land. De stater som fortsetter å ignorere denne fundamentale menneskerettighet, vil tape i internasjonal aktelse, hevdet kardinalen.

CATHOLIC HERALD

KV-kommisjon planlegger Norges-møte

19

Günther Gassmann, leder for Kirkenes Verdensråds (KV) kommisjon for tro og kirkeforfatning var nylig i Oslo i forbindelse med forberedelsene til det første større møte KV har valgt å henlegge til Norge - nemlig det årlige møte i den kommisjon Gassmann leder. Møtet finner sted på Solborg Folkehøyskole i Stavanger fra 13. til 20. august. Den norske regjering yder betydelig økonomisk støtte til møtet.

Kommisjonen for tro og kirkeordning, som har 120 medlemmer, er det bredest sammensatte organ i KV idet Den Romersk-katolske kirke her er fullt medlem og stiller med 12 representanter.

Det er nå bare måneder igjen til høringsfristen er ute for det meget omtalte enhetsdokumentet kommisjonen vedtok i 1982 «Dåp, nattverd og embede» (utgitt på Verbum Forlag 1983, omtalt i St. Olav nr. 2 -84). De nordiske katolske

biskoper behandlet dokumentet - som også kalles Lima-dokumentet - på sitt møte høsten 1984. Og 400 norske statskirkeprester har studert dokumentet i Presteforeningens regi. Stavangermøtet ventes å oppsummere situasjonen fire måneder før medlemskirkenes frist til å kommentere dokumentet utgår. Dokumentet er oversatt til 25 språk.

På spørsmål om hvilke «praktiske følger» Limadokumentet har hatt, viste Gassmann til at det har ført til nærmere kontakt mellom mange kirker - som jo er det første skritt på veien til gjensidig forståelse, - og at det f.eks. i Spania har ført til gjensidig godkjenning av dåpens sakrament mellom Den katolske kirke, Den episkopale og Den protestantiske. De uttalelser KV hittil har mottatt fra medlemskirkenes, er stort sett positive, og Gassmann betegnet dokumentet som et vesentlig skritt fremover for det økumeniske

arbeidet.

Stavangermøtet vil - i tillegg til å oppsummere høringen for Lima-dokumentet - særlig arbeide med «å uttrykke den apostoliske tro i vår tids språk», sa Gassmann. Det betyr ikke at man vil forsøke å formulere en ny felles trosbekjennelse, for en slik bekjennelse har vi allerede i den trosbekjennelse, den eldste felles trosbekjennelse. I Stavanger vil man ta for seg hva denne felles apostoliske tro betyr i dag: hva forplikter den oss til, hvilke svar kan vi kristne ut fra vår tro på tidens presserende sosiale, økologiske og etiske spørsmål?

«Tiden krever felles innsats av de kristne, og en slik felles innsats til beste for verden er bare mulig hvis vi sammen besinner oss på vår apostoliske tro,» sa Günther Gassmann under en pressekonferanse arrangert av Kirkens Informasjonstjeneste.

Frigjøringsteolog glad for pавens ord.

Gustavo Gutierrez, frigjøringsteolog i Peru, konstaterer skuffelse hos dem som ventet at paven skulle fordømme frigjøringsteologien da han besøkte Peru på sin sjette reise til Latin-Amerika.

Pater Gutierrez henviser i en samtale med pressen til at hverken Roma eller Perus

biskoper noensinne misbilliget hans frigjøringsteologi, og at han var i full overensstemmelse med sin biskop, kardinal Juan Landazzuro Rickenes.

Men han var likevel gledelig overrasket over pавens spontane bekjennelse - overfor slumbeboerne i Lima - om menneskenes rett til det daglige brød. Ingen hadde ventet en så åpen tale.

Pater Gutierrez sier at han aldri er blitt stevnet for Troskongregasjonen. For ham er frigjøringsteologien ouvertyren til Gudsriket og en protest mot at menneskelig verdighet bespottes, og en kamp mot at de få utnytter de mange. Frigjøringsteologien er en vei mot et broderlig samfunn hvor kjerlighetens befriende kraft kan gro.

KIPA/KAT. ORIENTERING

Har økumenikken grunnstøtt? Både Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Vancouver og Det lutherske Verdensforbunds generalforsamling i Budapest har etterlatt en gnagende mistanke om at det ikke skjer noe «økumenisk viktig» innen den

økumeniske bevegelse. Bare det såkalte Lima-dokumentet om «Dåp, nattverd og embede» kan lindre denne mistanken litt, skriver biskop Kalevi Toiviainen, tidligere professor i økumenikk ved Helsingfors Universitet i «Teologisk Tidsskrift», den ledende teologiske publikasjon i Finland.

«Grenser for økumenikk»

I en artikkel i Vatikanets avis «L'Osservatore Romano» heter det at det fins visse «grenser for økumenikk.» Artikkelen menes å ha en tydelig brodd mot Carl Rahners betraktninger om Den romersk-katolske kirkes økumeniske muligheter. I avisartikkelen heter det at selv om kirkelig enhet er vik-

20 Geir Winje: RELIGION OG RØVERHISTORIER

Jeg vil gjerne rette oppmerksomheten mot to romaner som kom ut i 1984, og som vi har visse fellestrekk: De er spennende og svært underholdende røverhistorier, og religiøse forestillinger inngår som vesentlige elementer i begge. For øvrig er de svært ulike.

Den ene boken, Felix Thoresens «Dåren Amal Nor», er bind 3 i en serie om grals-søkeren, den moderne Parcifal, som reiser jorden rundt på jakt etter den hellige gral, skålen som Jesus ifølge legenden benyttet under nattverdens innstiftelse, og som Josef av Arimatea samlet Jesu blod i og tok vare på. Fortellingen om Amal Nor er lagt i munnen på hans følgesvenn, en mislykket forfatter som kjører rundt i en folkevogn. De to hovedpersonene kan minne litt om Don Quijote og Sancho Panza; den ene er høyreist og drømmende, nesten vanvittig, den andre mer beskjeden og engstelig.

Søkingen etter den hellige gral, denne legendariske relikvie, har vært gjenstand for de mest fantasifulle historier opp gjennom tidene. I vår kulturkrets kan mange av legendene føres tilbake til keltiske grunnmotiver via germansk middelalderdiktning. De gamle tek-

stene fengsler og inspirerer fremdeles ved sin fromhet, sine fantastiske innslag og sine storslagne helteskikkelser.

Blant kong Arthurs grals-søkende riddere var Peresvalus, eller Parcifal, blant de mest typiske. Hans «biografi» ble særlig utformet i Wolfram von Eschenbachs kjente diktverk fra 1200-tallet. Senere har moderne forfattere som John Steinbeck, T. H. White og vår egen Sigrid Undset på forskjellige måter gjendiktet fortellingene om kong Arthurs riddere.

Felix Thoresen går altså på sett og vis inn i en veletablert tradisjon når han skriver om Amal Nor som en moderne Parcifal-skikkelse. Men ved å la grals-søkeren være et moderne menneske, til og med en nordmann, gir han det kjente tema en ny vri. Fortellingen blir på mange måter svært realistisk. De klassiske fortellingenes jomfruer i nød, hellige menn, syndere og onde konger, blir hos Thoresen moderne kvinner, Athos-munker, terrorister og finansmagnater. Men tross realismen er fortellingen i enda større grad fantastisk; mange usannsynlige hendelser finner sted. Boken er spennende som en kriminalroman, men avbrytes stadig av lange

monologer om mer eller mindre esoteriske kristendomsformer, ulike teorier om den hellige gral osv. «Dåren Amal Nor» blir derfor en (ikke nødvendigvis i negativ forstand) splittet roman; realistisk og fantastisk, episk og teoretisk på én gang.

Alle bøkene om Amal Nor anbefales: «Amal Nor - den besatte» (1976), «Amal Nor - himmelens ridder» (1978) og fjorårets «Dåren Amal Nor». De to første bindene er nok de beste, de er mer bevegelige enn den siste boken. En innvending mot «Dåren Amal Nor» er også en noe uklar forherligelse av aristokratisk finkultur og den germanske rase som av og til synes å skinne igjennom, og som kan være vanskelig å akseptere for mange.

Felix Thoresen har tidligere utgitt et firebindsverk om Harm-slekten, der han tar for seg det dramatiske møtet mellom kristendom og norrøn religion i vikingtiden. Dette interessante emne fra norsk historie behandler han på en spennende og innsiktsfull måte.

Den andre boken jeg vil presentere, er Knud H. Thomsens «Den irske presten». Denne danske forfatteren skriver

tig, kan man ikke søke den for enhver pris. Et av de «vilkår» man ikke vil ta, er fravikelse av dogmet om pavens useilbarlighet når han taler «ex cathedra.» Heller ikke, heter det i artikkelen, vil det være akseptabelt for en forenet kirke som inkluderer romersk-katolske, ikke å forlange slik troskap av medlemmene. NØP/EPS

Castro ønsker dialog med kirken

Den cubanske president og tidligere revolusjonsleder Fidel Castro har overfor amerikanske biskoper gitt uttrykk for at han er rede til en dyptgående dialog med den katolske kirke. Det meddeler formannen for den amerikanske bispekonferanse, biskop James Malone, etter et 5-dagers besøk på Cuba.

Biskop Malone har sammen med en dele-

gasjon av biskoper fra USA hatt en samtale med Castro og visepresident Carlos Rafael i Revolusjonspalasset i Havanna. De amerikanske biskoper oppfordret Castro til å frigjenge cubanere som har slektninger i USA. Ifølge biskop Malone lovet Castro at alle tilfeller vil bli nøye undersøkt, og at alvorlig syke fanger kan håpe på en gunstig avgjørelse. KIPA/KAT. ORIENTERING

21

alltid om de litt mislykkede menn som ufrivillig utvikler seg til å bli små hverdagshelter («Klokken i Makedonia», 1982, «Røverne i Skottland», 1983). Så også her: Vi møter den irske fader Finn, en prest som av all kraft forsøker å holde seg nøytral i kampen mellom irer og engelskmenn i Dublin 1919-20. Han er en engstelig liten mann som i løpet av noen måneder drives inn i en utvikling som tvinger ham til å hjelpe forfulgte medmennesker, ta valg og vokse som menneske. Til dette får han hjelp av lokale St. Cecilia-søstre.

Boken er lun, humoristisk og tilsynelatende svært lite from, men den manglende pietisme oppveies av menneskelig varme og underfundige samtaler om og med Vårherre. Fader Finn er ingen vanlig helt, men på godt og ondt et ufullkomment menneske som man blir glad i under lesingen.

Tross et visst kjennskap til irske forhold, er det noe folkelig dansk over denne upretensiøse boken. Den inneholder en godtagelse av menneskelige svakheter som kan grense til det galgenhumoristiske, men er allikevel - i mine

øyne - en bok full av visdom og menneskelig humor. En rø-

Felix Thoresen:

Dåren Amal Nor,
Dreyer 1984

verhistorie om krig og religion.

Knud H Thomsen:

Den irske presrten,
Gyldendal 1984

Fosterfordrivelse

Etter å ha lest artiklene i St. Olav nr. 2 og nr. 4, har jeg lyst å komme med noen kommentarer:

- Jeg er enig i at drap må deles i 2 kategorier: bevisst og uaktsomt. Eutanasi («bra død» i nærmeste oversettelse) er selvfølgelig bevisst.
- Fosterfordrivelse hører til kategorien eutanasi, men ikke i dens egentlige betydning.
- Man kan egentlig ikke «velge» å hate. Hat er en reaksjon.
- I bunn og grunn er det vel FRYKT som er årsak til de fleste fosterfordrivelser.

Frykt for det ansvaret/de konsekvenser et nytt familiemedlem vil medføre. Denne frykten kan vel deles i to kategorier:

- virkelig ansvarsfull/omsorgsfull bekymring
- egoisme

Sistnevnte trenger ingen videre kommentar.

Førstnevnte derimot innebærer så mange forskjellige forhold at det er hele kjernen i problematikken.

- Er denne kjernen så fjernt fra forsvar - drap i krig for å bevare sin familie, sitt fedreland, sin moral, eller sine prinsipper - for ikke å glemme («sine politiske overbevisninger»)?
- Mord og drap er to forskjellige ting
- Bestemmelsesretten når det gjelder fosterfordrivelse er ikke «kvinnedrap» eller «mannsrap» - det er menneskesak med det største moralske ansvar og krav om respekt for et verdig menneskeliv.

Vi må prøve å finne det riktige perspektiv i hele spekteret av våre handlinger. Men det er ikke lett.

A. Cathrine Corcoran-Simonsen

Pakistan representert ved Den hellige stol

Da Pakistans nye ambassadør til Den hellige stol overrakte sine akkreditiver, uttalte paven at «Den katolske kirke ønsker ikke noen rettigheter i Pakistan — det eneste vi ønsker, er å få frihet til å utøve en kjærlighetens tjeneste.»

CATHOLIC HERALD

**DEN NORDISKE VALFART TIL
LOURDES**

OBS! DATOENDRING: 3. til 9. juli 1985

8 dagers flyreise med full pension
Kastrup/Lourdes tur/retur.
Pris på hotel dkr. 4950,-
Særpris for syge og handicappede på
«Accueil» dkr. 4500,-
Læger, sygeplejepersonale medfølger.
Valfartspræst: Pater Per WAAGØ, O.M.I.

Program & tilmeldelser:
VALFARTSKOMITEEN
Barsehøj 25, DK.2900 HELLERUP

**RENÉ OG
HÉLÈNE BIRKELAND**

Tannleger
Bygdø Allé 58 B - Oslo 2
Tlf. 44 86 13

22 Portrett av den borgerlige kristendoms folkesjel

Mabel Lundberg

Kristen bildkonst under 1800-talet och det tidiga 1900-talet.

Ett urval av bilder och idéer.

Lund 1984

Det er et enormt og sprikende materiale Mabel Lundberg har villet kommentere på 155 sider. Utfordringen er desto større fordi kristen kunst etter 1800 nettopp viser bruddet med den store tradisjon som i utstrakt grad, også på protestantisk grunn, bestemte den ikonografiske tolkning. I stedet trer et sant virvar av individuelle gjengivelser og mer eller mindre kunstnerisk ikledte idéer. Det er gjennomgående en temmelig fritt-svevende mystikk, som noen ganger overlater svært meget, andre ganger så altfor lite, til fantasien. Sett på avstand er det egentlig rystende få av disse verkene som eier kunstnerisk lødighet eller mer enn

en personlig religiøs gyldighet. Den store kirkekunst er så avgjort borte, kirkens liturgiske språk er forstummet, og det som da gjenstår, er de fromme sjelers kunst.

Likevel finnes noen hederlige unntagelser. Om den danske maler Eckersberg - fin iakttager av stramme seilskuter og Empire-damers nette profil - virker patetisk fortapt når han skal fremstille Nattverden og Den samaritanske kvinne, så klarer en Casper David Friedrich å formidle en helt personlig religiøs opplevelse gjennom sine symbolmettede naturbilder, mens en Joakim Skovgaard, nærmere vår tid, gir en samtidig fin og myndig tolkning av de sentrale kristne mysterier.

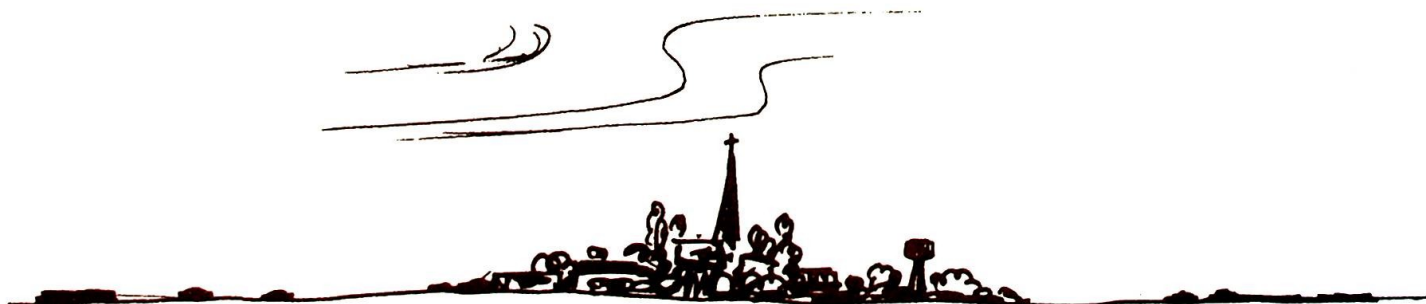
Forfatteren har overhodet ikke hatt mulighet innenfor den knappe rammen til virkelig å belyse et så kaleidoskopisk materiale. Det er blitt med

noen brokker idéhistorie, en del personalopplysninger, og noen litt for bastante sammenfatninger. Noe mer vinge-fang oppnår hun imidlertid ved omtalen av den religiøse kunsten innen Norden. Her er stoffet rikholdigere, og det bildet hun tegner, mer nyan-serikt.

Kanskje ligger likevel hovedinteressen ved avhandlingen i den varierte fremstillingen av religiøs kunst som uttrykk for idéer og tidsstrømninger i det nittende og begynnelsen av det tyvende århundre. Som et portrett av den borgerlige kristendoms folkesjel, er studien av adskillig interesse.

Men det stemmer ikke at «tomismen på den katolske sidan bidrog till en påfallande sterilitet på kyrkokonstens område.»

Misèren hadde nok helt andre årsaker! E.D.

A / S N O R S K E S H E L L

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING: (02) 19 12 00 - SERVICE (02) 19 12 20

Liturgisk kalender

Gudstjenester

23

Dialogmesse Høymesse

			Dialogmesse	Høymesse	
MAI	22. Ferial. Ap.Gj. 20, 28-38. Joh. 17, 11b-19.	Arendal St. Franciskus kirke	Tyholmen Tlf. 22 209	<i>lörd.</i> : 18.30 <i>sønd.</i> : 8.00	11.00
	23. Ferial. Ap.Gj. 22, 30; 23, 6-11. Joh. 17, 20-26.	Asker og Bærum Mariakirken Eikeli katolske kirke	Nyveien 17, Stabekk Tlf. 53 77 35 Veståsen 18 Tlf. 24 25 69	<i>lörd.</i> : 17.45 <i>sønd.</i> : 9.15	10.45 10.30
	24. Ferial. Ap.Gj. 25, 13-21. Joh. 21, 15-19.	Bergen St. Pauls kirke Vår Frue Kirke	Christiesgt. 16 Tlf. 32 54 10 Helleveien	<i>lörd.</i> : 19.00 <i>sønd.</i> : 9.00 9.30	11.00
	25. Ferial el. Beda den Ærverdige, prest og kirkelærer, el. Gregor VII., pave, el. Maria Magdalena de' Pazzi, jomfru. Ap.Gj. 28, 16-20. 30-31. Joh. 21, 20-25.	Bodø St. Eysteins kirke	Hernesvn. 22 Tlf. 21 783	<i>lörd.</i> : 19.00 <i>sønd.</i> :	11.00
		Drammen St. Laurentius kirke	Cappelensgt. 1 Tlf. 83 20 19	<i>lörd.</i> : 13.00 <i>sønd.</i> : 9.00	11.00
		Fredrikstad St. Birgitta kirke	Kongensgt. 9 Tlf. 11 438	9.00	11.00
		Messe lørdag kl. 19.00 unntatt når intensivundervisning: kl. 12.30.			
		Halden St. Peters kirke	Kristian V's pl. 1 Tlf. 81 168	9.00	10.45
		Hamar St. Torfinns kirke	Torvg. 113 Tlf. 23 751	<i>lörd.</i> : 18.00 <i>sønd.</i> :	11.00
		Hammerfest St. Mikael kirke	Salsgt. 52 Tlf. 11 447	19.00	11.00
JUNI	1. Justin, martyr. Jesu Sirak 51, 17-27. Mk. 11, 27-33.	Harstad St. Sunniva kirke	Skolegt. 4 Tlf. 61 501	<i>lörd.</i> : 17.00 <i>sønd.</i> :	10.30
	2. Den Hellige Treenighet (Norsk Tidebønn Uke 1) 5. Mos. 4, 32-34. 39-40. Rom. 8, 14-17. Mt. 28, 16-20 (Marcellinus og Peter, martyr, feires ikke)	Haugesund St. Josefs kirke	Haraldsgt. 21 Tlf. 23 195		11.00
	3. Karl Lwanga og hans ledsagere, martyrer. Tob. 1, 3; 2, 1a-8. Mk. 12, 1-12.	Hønefoss St. Theresias kirke	Vesterngt. 5 Tlf. 22 381		11.00
	4. Ferial. Tob. 2, 9-14. Mk. 12, 13-17.	Kristiansand S. St. Ansgar kirke	Kirkegt. 3 Tlf. 24 225	<i>lörd.</i> : 13.00 <i>sønd.</i> : 10.00	11.00
	5. Bonifatius, biskop og martyr. Tob. 3, 1-11a. 16-17a. Mk. 12, 18-27.	Kristiansund N. St. Eysteins kirke	Flintegt. 5 Tlf. 72 779		11.00
	6. Ferial el. Norbert, biskop Tob. 6, 10-11; 7, 1.9-17; 8, 4-9a. Mk. 12, 28b-34.	Levanger St. Torfinns kirke og St. Eysteins sykehjem	Jernbanegt. 29		11.00
	7. Ferial. Tob. 11, 5-17. Mk. 12, 35-37.	Lillehammer Mariakirken	Weidemannsgt. 3Å Tlf. 52 550	<i>lörd.</i> : 18.00 <i>sønd.</i> :	10.00

TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt
SATS + PASTE A/S
Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

FORSIKRINGSBANKTIESELSKAPET LIVSFORSIKRINGSSELSKAPET
VESTA HYGEA

MED TANKE PÅ FREMTIDEN

Liturgisk kalender

8. Ferial el. Marias lørdagsmesse.
Tob. 12, 1.5-15-20.
Mk. 12, 38-44.
9. *Festen for Kristi legeme og blod*
2. Mos. 24, 3-8.
Hebr. 9, 11-15.
Mk. 14, 12-16. 22-26.
(Efrem, diakon og kirkelærer,
feires ikke)
10. Ferial. (Norsk Tidebønner Uke 2)
2. Kor. 1, 1-7.
Mt. 5, 1-12.
11. Barnabas, apostel.
Ap. Gj. 11, 21b-26; 13, 1-3.
Mt. 10, 7-13.
12. Ferial. 2. Kor. 3, 4-11.
Mt. 5, 17-19.
13. Antonius av Padua, prest og
kirkelærer. 2. Kor. 3, 15-4,
1. 3-6. Mt. 5, 20-26.
14. *Jesu Hjertefest*
Hosea 11, 1.3-4. 8c-9.
Efes. 3, 8-12. 14-19.
Joh. 19, 31-37.
15. Ferial. 2. Kor. 5, 14-21.
Mt. 5, 33-37.
el. Jomfru Marias rene hjerte.
Jes. 61, 9-11.
Lk. 2, 41-51.
16. *11. alm. søndag*
(Norske Tidebønner Uke 3)
Esek. 17, 22-24.
2. Kor. 5, 6-10.
Mk. 4, 26-34.
17. Ferial. 2. Kor. 6, 1-10.
Mt. 5, 38-42.
18. Ferial. 2. Kor. 8, 1-9.
Mt. 5, 43-48.
19. Ferial el. Romualdus, abbed.
2. Kor. 9, 6-11.
Mt. 6, 1-6. 16-18.
20. Ferial. 2. Kor. 11, 1-11.
Mt. 6, 7-15.

Gudstjenester

		Dialogmesse	Høymesse
Lillestrøm	Romeriksgt. 1	9.00	10.30
<i>St. Magnus kirke</i>	Tlf. 71 28 85		
Molde	Parkvn. 25		11.00
<i>St. Sunniva kirke</i>	Tlf. 51 467		
Moss	Ryggevn. 24		17.00
<i>St. Mikaels kapell</i>	Tlf. 51 038		
Narvik	Håreksgt. 82		18.30
<i>Kristi Kongekirke</i>			
Oslo	Akersvn. 1	<i>lörd.</i> : 19.00	
<i>St. Olav domkirke</i>	Tlf. 20 72 26	<i>sønd.</i> : 9.30	11.00
		19.00	
<i>St. Hallvard kirke</i>	Enerhauggt. 4	8.35	11.00
	Tlf. 67 23 83		
<i>St. Dominikus kirke</i>	Neuberggt. 15	9.00	11.00
	Tlf. 43 07 71	18.30	
<i>Jesu Hjerte kapell</i>	Ullernchausséen 52	9.00	
	Tlf. 55 81 21		
<i>Grefsen kapell</i>	Glads vei 23	9.00	11.00
	Tlf. 21 23 55		
<i>Lunden kloster</i>	Øvre Lunden 5	<i>lörd.</i> : 18.00	
	Tlf. 64 18 20	<i>sønd.</i> :	10.00
Porsgrunn	Sverresgt. 26	<i>lörd.</i> : 18.00	
<i>Vår Frue kirke</i>	Tlf. 50 793	<i>sønd.</i> :	11.00
Stavanger	Dronningensgt. 8	8.30	11.00
<i>St. Svithun kirke</i>	Tlf. 52 55 34	9.30	
		18.00	
Stord			
<i>Hl. Ånds Kapell, Skyttarhaugsvn. 12</i>			
<i>Høymesse hver 2. søndag kl. 11.</i>			
<i>Nærmere opplysninger: tlf. (054) 11 230</i>			
Tromsø	Storgt. 94	<i>lörd.</i> : 19.00	
<i>Vår Frue kirke</i>	Tlf. 84 277	<i>sønd.</i> :	11.00
Trondheim	Prinsensgt. 2a2	9.00	11.00
<i>St. Olavs kirke</i>	Tlf. 52 12 14		
Tønsberg	Sandefjordsgt. 1		11.00
<i>St. Olav kirke</i>	Tlf. 11 949		
Voss	Finnesvegen 57	Etter avtale	
<i>St. Olavs kapell</i>	Tlf. 51 25 10		
Ålesund	Nørvesund	<i>lörd.</i> : 17.00	
<i>Vår Frue kirke</i>	Tlf. 37 558	<i>sønd.</i> : 8.30	11.00

Neste nummer utgis 17. juni. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarlig redaktør: Unni Klepper Joynt

Redaksjon og ekspedisjon:

Akersveien 14, 0177 Oslo 1, Tlf. 20 72 48

Medarbeidere:

Liv Greni

Kjell Arild Pollestad o.p.

Albert Raulin o.p.

Knut W. Ruyter o.f.m.

Gunnel Vallquist

Abonnement kr. 140,- pr. år.

Utenfor Skandinavia kr. 160,-.

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo 1
Telefon: (02) 20 72 48

**Boken om
POPIELUSZKO er
kommet!**

Pater Jerzy Popieluszko: En Martyr
For Sannheten.

Grazyna Sikorska. 165 s. Hf. kr. 85,-,
ib. kr. 125,-.

Gavene til fermingen får dere hos
oss:

BØKER

**KORS OG KRUSIFIKSER
PLATER OG KASSETTER
LYS MED KRISTNE
SYMBOLER, BIVOKSLYS
IKONER, både
reproduksjoner og
håndmalte**

**GAVEKORT á kr. 50.— og
kr. 100.—**

**VI SENDER OVER HELE
LANDET**

mandag og fredag 9-16
tirsd. onsd. torsdag 9-17
lørdager 9.30-13.30

telefon (02) 20 72 48

**St.
OLAV**

Bokhandelen trenger medhjelper

Foreløpig ca. 20 timer pr. uke. Vedkommende bør ha interesse for den spesielle litteratur bokhandelen fører, ha evne til å arbeide selvstendig og ha ordensans. Arbeidet er variert, og vi synes vi har et hyggelig miljø.

Ta kontakt med: Sidsel Aasrud, St. Olav Bokhandel A/S,
Akersveien 14, 0177 Oslo 1, tlf. 20 72 48

Studieuke i Danmark

De nordiske kateketsentralene innbyr til studieuke på Sostrup slott fra 24. til 28. juni 1985:

Tema: Bok 5 i det fellesnordiske religionsundervisningsprogram, med bl.a. følgende emner: Kirke, menighet, gudstjeneste, ferming, klosterliv.

Foredragsholdere: Professor dr. Heinrich Jacob, Osnabrück, Pastor Heinz Manfred Schultz, Frankfurt a.M.

Nærmere opplysninger og påmelding til:

Det kateketiske senter, Akersvn. 14, 0177 Oslo 1, tlf. (02) 20 72 48

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØN

Brannvaktvn. 5, Oslo 4

Tlf. 15 34 82

BEGRAVELSESBYRÅET

TS Jacobsen a/s

Ullevålevn. 1

TELEFON * 20 79 05

Alltid telefonvakt

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG OG OTTO FOERSTER

Tlf. 21 69 06

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

Tlf. (03) 83 42 80

Blikk på tiden

Auschwitz

Det store generasjonsskille i Europa går mellom dem som har opplevd krigen og dem som ikke har opplevd den. Vi som er født etter 1945 har ikke sjelden fått erfare at diskusjoner med de eldre år-ganger har munnet ut i en overbærende bemerkning fra deres side om at det er mye vi ikke kan forstå, vi som ikke har opplevd krigen.

Denne måned feirer vi 40-års jubileet for frigjøringen. Det betyr at vi som ikke har opplevd krigen, forlenget er kommet i flertall, og at vi i stadig større grad overtar styringen av samfunnsutviklingen, i den utstrekning den lar seg styre. Såvel krigsveteranene som de gjenvlevende krigsforbrytere er blitt pensjonister, og det de opplevde og utførte i sin manndoms fulle kraft er blitt nedskåret til noen sider i skolens historiepensum. Verden og livet går videre, historien overdøves av det dagsaktuelle, og de gamle blir sittende ensomme med sine minner fra en annen kamp og en annen tid.

For ti år siden besøkte jeg Auschwitz, dødsleiren hvor bortimot fire millioner mennesker, hvorav de fleste jøder, ble massakrert av Hitlers menn. Auschwitz ligger i det sydlige Polen, ikke langt fra Krakow, og heter på polsk Oswiecim. Konsentrasjonsleiren er idag museum, og alt er etter sigende bevart nøyaktig slik det var da russiske tropper rykket inn etter den tyske tilbaketrekning. Og likevel var nok alt annerledes. Det er ingen stank mer, ingen røk fra krematorieovnene, ingen brølende nazi-offiserer, ingen smerteskrig fra torturerte fanger. Russerne hadde filmet leiren slik den var da de fant den,

og filmene ble nå fremvist for turistene. De viste hauger av døde som det ikke var blitt tid til å kremere, og halvdøde som hadde vært for svake til å bli med på tyskernes marsj vestover. Såvel de levende som de døde var bare skjeletter be-trukket med hud. Der var barn som for ikke lenge siden hadde lekt i Europas byer, unge mødre og fedre som hadde lagt planer for fremtiden, bestemødre og bestefedre som hadde gledet seg til å se barnebarna vokse opp, arbeidere og lærere, leger og advokater. På filmer som tyskerne selv hadde laget, så vi dem ankomme med tog til Auschwitz, stablet sammen som dyr i vogner uten vinduer, men fremdeles med alle tegn på menneskelig verdighet. Professoren så fremdeles ut som en professor, og barna hadde ikke gitt slipp på sine leker. De fleste virket forundret; bare noen få så ut som de visste hva som ventet dem. «Heldigst» var faktisk de som intetanende ble sendt direkte til gasskamrene, og fikk dø uten å gå veien om fangeleirenes tortur og menneskelige fornedrelse. I Auschwitz fikk jødene oppleve den gru de før bare hadde hørt om i Jeremias' eldgamle klagesanger: de levende som misunte de døde.

Fremdeles står de samme murstensbygningene i Auschwitz, og over inngangsportalen til dette største menneskeslakteri i historien kan den besøkende også idag lese de løgnaktige ord «Arbeit macht frei». Her var arbeidet såvisst ingen vei til frigjøring, men til en langsom død, mer smertefull og ydmykende enn døden i gasskamrene. Jeg besøkte brakkene hvor fangene «bodde», stablet sammen på brede lemmer i flere etasjer; jeg vandret gjennom de lange korridorene i «administrasjonsbygget», hvor veggene nærmest var tapet-sert med fangenes identitetsbilder. De tusener av ansikter ble til ett eneste, som jeg siden aldri har kunnet glemme: det var som et bilde av all verdens lidelse. Der var ingen tårer å se i disse ansiktene, ingen grimaser som kunne uttrykke noen slags sinnsbevegelse. De var preget av en nesten uhyggelig ro, som om

de ikke hadde noe mer å miste.

I noen rom var torturredskaper utstilt, i andre lå enorme hauger med hår, klær, gebisser, - og leker. Idag går vi som turister den siste etappen, hvor nesten fire millioner mennesker gikk nakne og ribbet for alt, inn i «badene», selve gasskamrene, som hadde «kapasitet» til å avlive flere tusen mennesker på en eneste dag. Vårt besøk endte der hvor det endte dengang: i kremato-riene.

I historiebøkene dreier krigene seg om seier og nederlag, om helter og finder. I Auschwitz blir alt dette avkledd og forenklet, så krigens sanne ansikt trer nakent frem. Det er lidelse, menneskelig lidelse og fornedrelse. De som idag er fristet til rasisme, eller som forherliger krig og vold, og fryder seg over tortur på video, de burde alle sammen valfarte til Auschwitz, og stirre de uskyldiges lidelse rett inn i ansiktet, og høre de tause skrik fra asken. Det minste vi skylder denne lidelse er å aldri glemme den.

Idag er det ganske stille i Auschwitz. Den gamle visdom om tiden som leger alle sår, ser ut til å ha sin gyldighet også her. I hvert fall gror det nå blomster mellom fangebrakkene og langs piggrådsperringene. På en måte er dette det mest opprørende, slik det også er for sørgende som har mistet en av sine kjære å skulle akseptere at livet går videre, og at både værmeldingen og ni-timen fortsetter som før. Fremdeles lever det folk som har overlevet Auschwitz. De har grunn til å riste på hodet over at vi så lite har lært. Historie er dessverre et upopulært fag for de fleste.

Pater Hilarion